

FRIEDRICH DÜRRENMATT
A FIZIKUSOK
(DIE PHYSIKER)

KOMÉDIA

FORDÍTOTTA: UNGVÁRI TAMÁS

SZEMÉLYEK

DR. MATHILDE VON ZAHND, ideggyógyász

MARTHA BOLL, főnővér

MONIKA STETTLER, ápolónő

UWE SIEVERS, főápoló

MCARTHUR, ápoló

MURILLO, ápoló

HERBERT GEORG BEUTLER, más néven **NEWTON**, páciens

ERNST HEINRICH ERNESTI, más néven **EINSTEIN**, páciens

JOHANN-WILHELM MÖBIUS, páciens

OSCAR ROSE, misszionárius

LINA ROSE, a felesége

ADOLF-FRIEDRICH

WILFRED-KASPAR

JÖRG-LUKAS

}
} Lina Rose fiai
}

RICHARD VOSS, detektívfelügyelő

TÖRVÉNYSZÉKI ORVOS

GUHL, rendőr

BLOCHER, rendőr

ELSŐ FELVONÁS

Szín: A „Les Cerisiers” magánszanatórium kényelmes, bár kissé elhanyagolt villájának szalonja. A közvetlen környezet: egy tó partja, melyet kiépítettek; távolabb egy kisváros. A régi negyed és a régi kastélyok csinos fészket a biztosítótársaságok iszonyú épületei éktelenítik. A városka jól fejlett teológiai karának híréből s egyetemének nyári tanfolyamaiból él, de kereskedelmi és fogászati főiskolája, valamint leányintézetei hoznak a konyhára, s végül jelentéktelen könnyűipara is némiképp fellendítette. De hát mégis kívül esik a forgalmon. Mert az idegeket túlságosan megnyugtató ez a táj: a hegyek kék vonulata, erdővel betelepített dombok s a jókora tó, no meg a szélesen elterülő, esténként párázó rónaság - hajdan iszapos mocsár - a tözsomszédságában. Ma már termővé tette a csatornahálózat. A mezőgazdasági nagyüzem egy fegyenctelephez tartozik, gyakran látható a görnyedő és földet túró bűnözők egy-egy csoportjának néma árnya. A színhely azonban mégsem játszik itt szerepet, s csak a hitelesség kedvéért rajzoltuk fel, mert a darabban egy percre sem hagyjuk el a - végül csak kibökjük - bolondokházává átalakított villát. Pontosabban: a villa szalonját sem hagyjuk el. Elhatároztuk ugyanis, hogy ezúttal szigorúan betartjuk a hely, idő és cselekmény egységét. A történethez, mely bolondok között játszódik, csak a klasszikus forma illik. No de térjünk a tárgyra. Ami a villát illeti, hajdan még az alapító Dr. h. c. Dr. med. Mathilde von Zahnd kisasszony valamennyi betegének otthont adott. Elhülyült arisztokraták, krónikus érlelmeszedésben szenvedő politikusok - ha már nincsenek uralmon -, gyengeelméjű milliomosok, tudathasadásos írók, mániás-depressziós nagyiparosok és más effélék menedéke lett a ház - a nyugati világ felének megzavarodott elitjét befogadta, mivelhogy a doktorkisasszony híres is volt, nemcsak azért, mert ez a púpos aggszűz, örökös orvosi köpenyében, mérhetetlenül tekintélyes családból származik; annak utolsó figyelemre méltó sarja - azért is, mert lélekébőlként s emberbarátként világhírré tett szert. (Levelezése C. G. Junggal nemrégiben hagyta el a sajtót.) Az előkelő és nem mindig kellemes betegek már egy ideje az elegáns és világos új szárnyba költöztek át, ahol borsos kezelési díjért az alattomosan kísértő lelkiismeret tiszta élvezetre váltható át. Az új szárny (kápolnájában Erni festett üvegablakaival) pavilonjai a messze nyúló park déli részén terjeszkednek, a rónaság felé, míg a villa faóriásokkal szegélyezett kertje a tóhoz ereszkedik. A tóparton kőfal fut végig. A gyéren lakott villa szalonjában jobbra három beteg tűnik fel időnként; véletlenül fizikusok mindahányan, vagy talán nem is véletlenül - az emberiesség szempontja megkövetelte: legyenek együtt, akik összetartoznak. A fizikusok csak maguknak élnek, begubózva képzelt világukba. Együtt étkeznek a szalonban, s közben el-elvitatkoznak a tudományukon, vagy némán merednek maguk elé; ártalmatlan, szeretetre méltó bolondok, kormányozható, könnyen kezelhető, igénytelen férfiak. Röviden: mintabetegek lennének, ha a legutóbbi időben nem történt volna valami meggondolkodtató, sőt egyenest szörnyűséges dolog: három hónappal ezelőtt egyikük megfojtott egy ápolónőt. S ez az eset most megismétlődött. Tehát ismét a rendőrség szállta meg a házat, így a szalon népesebb a szokottnál. Az ápolónő a földön hever tragikus és nyilvánvaló helyzetben, de inkább a háttérben, hogy közönséget ne rémissze feleslegesen. Észrevehető persze, hogy itt küzdelem zajlott le. A bútorok összevisszasága feltűnő. Az állólámpát feldöntötték, két szék a földön hever, és balra, elől, egy felfordult kerek asztal lábai merednek a nézőre. A villa egyébként hajdan a Zahndok nyári laka volt, s a bolondokházává történt átépítés fájdalmas nyomokat hagyott a szalonon. A falakat embermagasságig higiénikus lakkfesték borítja, s csak felette látszik az egykori, részleteiben megmaradt stukatúra. A háttérben egy kicsiny folyosóból három fekete, bőrrel párnázott ajtó vezet a fizikusok betegszobáiba. Számozásuk különben 1-3-ig terjed. A kis folyosótól balra ormótlan radiátor, jobbra mosdó, rúdon törülközőkkel. A

2-es (középső) szobából hegedűszó hallatszik zongorakísérettel: Beethoven Kreutzer-szonátája. Balra: a parkra néző fal franciaablakai a linóleumpadlóig érnek. Súlyos függöny takarja az ablakokat.

A szárnyas ajtó teraszra nyílik, amelynek kőkorlátja kiemelkedik a parkból és a napos novemberi tájból. Délután fél öt múlt néhány perccel. Jobbra még egy kandalló is látható: ezt már nem használják. Előtte rács, fölötte egy kecskeszakállas vénember arcása, súlyos aranyrámában. Elöl, jobbra, vaskos tölgyfaajtó. A faburkolatú, kazettás mennyezetről mázsás csillár lóg. A bútorok: a kerek asztal körül - amikor rend van a szalonban - három szék, fehérre mázolt, akár az asztal. A többi bútor szedett-vedett stílusú, meglehetősen kopott. Jobboldalt, elöl egy heverő, előtte két szék és egy asztalka. Az állólámpának igazából a heverő mögött a helye, hogy a szoba ne legyen túlszűfolt. A színpadunk berendezéséhez kevés kell, hiszen ellentétben az antik darabokkal, előbb játsszuk a szatírtjátékot és utána a tragédiát. Kezdjük is el.

A holttest körül rendőrtisztviselők tesznek-vesznek végtelen nyugalommal. Civil ruhás, derűs lelkek, felhörpintették a napi szeszadagjukat, s dől belőlük a borszag. Méricskélnek, ujjlényomatot vesznek stb. A szalon közepén Richard Voss felügyelő áll, balra Martha Boll főnövér, szokása szerint kardosan. Jobbra, egy széken, egy rendőr gyorsírással jegyez. Voss barna tárcából szivart vesz elő

1. jelenet

FELÜGYELŐ: Rágyújtani szabad?
FŐNÖVÉR: Nem szokás.
FELÜGYELŐ: Bocsánat. (Visszateszi a szivart)
FŐNÖVÉR: Egy csésze teát?
FELÜGYELŐ: Inkább pálinkát.
FŐNÖVÉR: Ez gyógyintézet.
FELÜGYELŐ: Akkor nem kérek semmit. Blocher, fényképezhetsz.
BLOCHER: Igenis, felügyelő úr.

Fényképezés. Villanófény

FELÜGYELŐ: Hogy hívták a nővért?
FŐNÖVÉR: Irene Straub.
FELÜGYELŐ: Kora?
FŐNÖVÉR: Huszonkettő. Kohlwanban született.
FELÜGYELŐ: Hozzá tartozója van?
FŐNÖVÉR: Egy fivére él Kelet-Svájcban.
FELÜGYELŐ: Értesítették?
FŐNÖVÉR: Telefonon.
FELÜGYELŐ: A gyilkos?
FŐNÖVÉR: Kérem, felügyelő úr - szegény ember mégiscsak beteg.

FELÜGYELŐ: Na jó: a tettes?

FŐNÖVÉR: Ernst Heinrich Ernesti. Mi Einsteinnek hívjuk.

FELÜGYELŐ: Miért?

FŐNÖVÉR: Mert annak képzeletét magát.

FELÜGYELŐ: Aha. *(A gyorsírással jegyző rendőrhöz)* Jegyezte a főnövér vallomását, Guhl?

GUHL: Igenis, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: Megfojtották, doktor?

TÖRVÉNYSZÉKI ORVOS: Kétségkívül. Az állólámpa zsinórjával. Ezeknek az őrülteknek gyakran gigantikus az erejük. Van bennük valami lenyűgöző.

FELÜGYELŐ: Úgy. Önnek ez a véleménye. Nekem viszont az, hogy felelőtlenség ilyen őrülteket nővérek ápolására bízni. Végül is ez már a második gyilkosság...

FŐNÖVÉR: Kérem, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: ... második baleset a „Les Cerisiers” intézetben három hónapon belül. *(Jegyzetkönyvet vesz elő)* Augusztus 12-én Herbert Georg Beutler, aki magát Newtonnak, a nagy fizikusnak vallja, megfojtotta Dorothea Moser ápolónőt. *(Elteszi a jegyzetkönyvet)* Ugyanebben a szalonban. Férfi ápolókkal ez sohasem fordulhatott volna elő.

FŐNÖVÉR: Azt hiszi? Dorothea Moser nővér a női birkózóegylet tagja, Irene Straub nővér pedig a nemzeti Cselgáncs Szövetség országos bajnoka.

FELÜGYELŐ: És ön?

FŐNÖVÉR: Súlyemelő vagyok.

FELÜGYELŐ: Láthatnám a gyilkost?...

FŐNÖVÉR: Kérem, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: ... a tettest?

FŐNÖVÉR: Hegedül.

FELÜGYELŐ: Hogyhogy hegedül?

FŐNÖVÉR: Hiszen hallja.

FELÜGYELŐ: Akkor lesz olyan szíves abbahagyni.

A főnövér ügyet sem vet rá

Ki kell hallgatnom.

FŐNÖVÉR: Nem lehet.

FELÜGYELŐ: Miért nem?

FŐNÖVÉR: Orvosilag nem engedélyezhetjük. Ernesti úrnak most hegedülnie kell.

FELÜGYELŐ: A fickó mégiscsak megfojtott egy ápolónőt!

FŐNÖVÉR: Felügyelő úr. Ez nem fickó, ez egy beteg ember, akinek nyugalomra van szüksége. És mivel Einsteinnek képzelem magát, csak akkor nyugszik meg, ha hegedül.

FELÜGYELŐ: Mondja, én megőrültem?

FŐNÖVÉR: Nem.

FELÜGYELŐ: Az ember egész megzavarodik. *(Homlokát törölgeti)* Meleg van.

FŐNÖVÉR: Egyáltalán nincs.

FELÜGYELŐ: Martha főnővér. Legyen szíves, hívja ide a főorvosnőt.

FŐNÖVÉR: Azt sem lehet. A doktorkisasszony kíséri zongorán Einsteint. Einstein csak akkor nyugszik meg, ha a doktorkisasszony kíséri.

FELÜGYELŐ: És három hónappal ezelőtt sakkozni kellett a doktorkisasszonynak, hogy Newton megnyugodjék. Ebbe már nem megyek bele, Martha főnővér. Beszélnem kell a főorvosnővel.

FŐNÖVÉR: Kérem. Addig várjon.

FELÜGYELŐ: Meddig szoktak hegedülni?

FŐNÖVÉR: Negyedórát, egy órát. Attól függ.

FELÜGYELŐ: *(uralkodik magán)* Nagyon jó. Várok. *(Üvöltve)* Várok!

BLOCHER: Készen volnánk, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: *(fásultan)* Engem meg kikészítenek. *(Csend. Homlokát törli)* Vihetitek a hullát.

BLOCHER: Igenis, felügyelő úr.

FŐNÖVÉR: Megmutatom az uraknak az utat a parkon át a kápolnába. *(Kinyitja a szárnyas ajtót)*

2. jelenet

Kiviszik a hullát. A holmijukat is. A felügyelő leveszi kalapját, kimerülten leül a karosszékre, a heverőtől balra. Változatlanul szól a hegedű zongorakísérettel. Majd a 3-as szobából kilép Herbert Georg Beutler XVIII. század eleji kosztümben, parókával

NEWTON: Sir Isaac Newton.

FELÜGYELŐ: Richard Voss detektívfelügyelő. *(Ülve marad)*

NEWTON: Örvendek. Nagyon örvendek. Valóban. Dörömbölést hallottam, nyögést, hörgést, emberek jönnek-mennek. Szabad kérdenem, mi történik itt?

FELÜGYELŐ: Megfojtották Irene Straub nővért.

NEWTON: A cselgáncs országos bajnokát?

FELÜGYELŐ: Az országos bajnokot.

NEWTON: Rémes.

FELÜGYELŐ: Ernst Heinrich Ernesti.

NEWTON: De hiszen hegedül.

FELÜGYELŐ: Nyugalomra van szüksége.

NEWTON: A küzdelem bizonyára kimerítette. Elég cingár. És mivel?

FELÜGYELŐ: Az állólámpa zsinórjával.

NEWTON: Az állólámpa zsinórjával. Ez is megoldás. Nahát ez az Ernesti. Sajnálom. Szívből. És a cselgáncsbajnoknőt is sajnálom. Engedje meg. Rendet csinálok.

FELÜGYELŐ: Tessék. Már végeztünk a helyszíni szemlével.

NEWTON: *(felállítja az asztalt és a székeket)* Nem tűröm a rendetlenséget. Voltaképp rendszeretből lettem fizikus. *(Felállítja az állólámpát)* Azért, hogy a természet látszólagos rendetlenségét vissza-vezessem egy Magasabb Rendre. *(Cigaretta gyújt)* Zavarja, ha dohányzom?

FELÜGYELŐ: *(örömmel)* Ellenkezőleg, én is... *(Cigaretta akar elővenni ő is a tárcájából)*

NEWTON: Bocsásson meg, de ha már a rendről beszélünk: itt csak a betegek dohányozhatnak. Látogatóknak tilos. Befüstölnék a szalont egy perc alatt.

FELÜGYELŐ: Értem. *(Elteszi a tárcáját)*

NEWTON: Zavarná, ha egy pohárka konyakot...?

FELÜGYELŐ: Egyáltalán nem.

Newton benyúl a kandallórács mögé. Kiemel mögüle egy konyakosüveget és egy poharat

NEWTON: Ez az Ernesti! Egészen feldúlt. Mi bírhat rá valakit, hogy megfojtsa egy ápolónőt? *(Leül a pamlagra, tölt magának a konyakból)*

FELÜGYELŐ: Egyébként ön is megfojtott már egy ápolónőt.

NEWTON: Én?

FELÜGYELŐ: Dorothea Moser nővért.

NEWTON: A birkózót?

FELÜGYELŐ: Augusztus tizenkettedikén. A függőzsinórral.

NEWTON: De hát az egészen más, felügyelő úr. Végtére is én nem vagyok bolond. Egészségére.

FELÜGYELŐ: Az önére.

NEWTON: *(iszik)* Dorothea Moser nővér. Ahogy visszaemlékszem, szalmaszöke volt. Rendkívül erős. És a súlyához képest hajlékony is. Szeretett engem, és én szerettem őt. A dilemmát csak egy függőzsinór oldhatta meg.

FELÜGYELŐ: A dilemmát?

NEWTON: Az én feladatomban a gravitáció problémáin gondolkodni, és nem egy nőszemélyt szeretni.

FELÜGYELŐ: Értem.

NEWTON: Ehhez jött még a roppant korkülönbség.

FELÜGYELŐ: Természetesen. Ön nyilván jóval elmúlt kétszáz éves.

NEWTON: *(csodálkozva rábámul)* Hogyhogya?

FELÜGYELŐ: Hát mint Newton...

NEWTON: Maga tényleg hülye, felügyelő úr, vagy csak megjátssza magát?

FELÜGYELŐ: Ide hallgasson...

NEWTON: Maga komolyan azt hiszi, hogy én vagyok Newton?

FELÜGYELŐ: Ön hiszi.

NEWTON: *(gyanakvóan körülnéz)* Önre bízhatnék egy titkot, felügyelő úr?

FELÜGYELŐ: Természetesen.

NEWTON: Nem vagyok Sir Isaac Newton, csak annak adom ki magam.

FELÜGYELŐ: És miért?

NEWTON: Hogy ne zavarjam meg Ernestit.

FELÜGYELŐ: Nem értem.

NEWTON: Ellentétben velem, Ernesti valóban beteg. Azt képzele, hogy ő Albert Einstein.

FELÜGYELŐ: És mi köze ehhez magának?

NEWTON: Ha Ernesti rájön, hogy Albert Einstein igazából én vagyok, akkor itt elszabadul a pokol.

FELÜGYELŐ: Azt akarja mondani...

NEWTON: Úgy bizony. A híres fizikus, a relativitáselmélet megalapítója én vagyok. Születtem 1879. március 14-én, Ulmban.

FELÜGYELŐ: *(zavarában feláll)* Örvendek.

NEWTON: *(szintén feláll)* Szólítson egyszerűen Albertnek.

FELÜGYELŐ: Engem meg Richardnak.

Kezet ráznak

NEWTON: Biztosíthatom, hogy a Kreutzer-szonátát sokkal lendületesebben játszánám, mint Ernst Heinrich Ernesti. Ezt az andantét úgy játssza, hogy az már barbárság.

FELÜGYELŐ: Botfűlű vagyok.

NEWTON: Ülünk le. *(Lehúzza a felügyelőt a pamlagra. Átkarolja a vállát)* Richard.

FELÜGYELŐ: Tessék, Albert?

NEWTON: Most azon bosszankodik, hogy nem tartóztathat le.

FELÜGYELŐ: De Albert!

NEWTON: Az ápolónő megfojtásáért szeretne letartóztatni, vagy azért, mert én tettem lehetővé az atombombát?

FELÜGYELŐ: Ugyan, Albert.

NEWTON: Ha itt az ajtó mellett felkattintja a kapcsolót, mi történik, Richard?

FELÜGYELŐ: Felgyullad a villany.

NEWTON: Maga elektromos érintkezést hoz létre. Konyít valamit az elektromossághoz, Richard?

FELÜGYELŐ: Nem vagyok fizikus.

NEWTON: Nos, én se sokat konyítok hozzá. Csupán a természet megfigyelése nyomán bizonyos elméletet állítottam fel róla. Ezt az elméletet a matematika nyelvén leírom, és kapok néhány képletet. Ekkor jönnek a technikusok. Ők már csak a tételekkel törődnek. Úgy bánnak az elektromossággal, mint a selyemfű a nőjével: kihasználják. Gépeket szerkesztenek, de egy gép csak akkor használható, ha a feltalálásához vezető felismeréstől függetleníteni tudta magát. Így aztán manapság minden számár képes rá, hogy villanykörtevel világosságot gyújtson - vagy egy atombombát felrobbantson. *(A felügyelő vállát veregetve)* S maga engem ezért akar letartóztatni, Richard. Ez nem tisztességes dolog.

FELÜGYELŐ: De hát én nem akarom letartóztatni, Albert.

NEWTON: Csak mert örültnek tart. De maga hogyan merészeli felkattintani a villanyt, ha semmit sem ért az elektromossághoz? Maga itt a bűnös, Richard. Most pedig el kell dugnom a konyakot, különben Martha Boll főnövér őrzöngeni kezd. *(Visszadugja a konyakosüveget a kandallórács mögé, de a poharat kint hagyja)* Sok szerencsét, Richard.

FELÜGYELŐ: Sok szerencsét, Albert.

NEWTON: Tartóztassa le saját magát, Richard. *(Ismét eltűnik a 3-as szobában)*

FELÜGYELŐ: Most pedig egyszerűen rágyújtok. *(Elővesz egy szivart a tárcájából, rágyújt, füstöl)*

BLOCHER: *(belép a szárnyas ajtón)* Útra készen állunk, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: *(dobbant)* Én várok! A főorvosnőre!

BLOCHER: Igenis, felügyelő úr!

FELÜGYELŐ: *(lecsillapul, morog)* Menj vissza a legénységgel a városba, Blocher. Majd utánatok megyek.

BLOCHER: Parancsára, felügyelő úr. *(Kimegy.)*

3. jelenet

A felügyelő pőfékel, majd feláll, mérgesen topog a szalonban, azután megáll a kandalló feletti portré előtt, nézi. Közben a hegedű és a zongora elhallgat. A 2-es szoba ajtaja kinyílik, és kilép Mathilde von Zahnd doktorkisasszony. Púpos, ötvenöt körüli nő, fehér orvosi köpeny, sztetoszkóp

DOKTORKISASSZONY: Az apám, August von Zahnd titkos tanácsos, ebben a villában élt, mielőtt én szanatóriumma rendeztem be. Nagy ember volt, igaz ember. Az egyetlen gyermeke vagyok. Engem gyűlölt, mint a pestist; minden embertől irtózott, mint a pestistől. Alkalmasint jogosan. Gazdasági vezetők előtt olyan emberi szakadékok tárulnak fel, amelyek a magunkfajta pszichiáterek előtt örökké rejtve maradnak. Mi, ideggyógyászok, már csak reménytelenül romantikus emberbarátok maradunk.

FELÜGYELŐ: Három hónappal ezelőtt egy másik portré függött itt.

DOKTORKISASSZONY: Nagybácsim, a politikus. Joachim von Zahnd kancellár. *(A pamlag előtti asztalkára teszi a kottát)* Ernesti végre megnyugodott. Berogyott az ágyba, és elaludt, mint egy boldog gyermek. És én is pihenhetek. Félttem már, hogy Brahms harmadik szonátáját is elhegedüli. *(Leül a karosszékre, a pamlagtól balra)*

FELÜGYELŐ: Elnézést, von Zahnd doktorkisasszony, tudom, hogy dohányozni tilos, de...

DOKTORKISASSZONY: Dohányozzék nyugodtan, felügyelő úr. Nekem is sürgősen rá kell gyűjtanom. Martha főnövér ide, Martha főnövér oda, adjon tüzet.

A felügyelő tüzet ad, a doktorkisasszony rágyújt

Szörnyű. Szegény Irene nővér. Ártatlan fiatal teremtés volt. *(Észreveszi a poharat)* Newton?

FELÜGYELŐ: Hozzá volt szerencsém.

DOKTORKISASSZONY: Okosabb, ha elrakom utána a poharát.

A felügyelő megelőzi, beállítja a poharat a kandallórács mögé

A főnövér miatt.

FELÜGYELŐ: Értem.

DOKTORKISASSZONY: Tehát Newtonnal beszélgetett?

FELÜGYELŐ: Felfedeztem valamit. *(Leül a pamlagra)*

DOKTORKISASSZONY: Gratulálok.

FELÜGYELŐ: Valójában Newton is Einsteinnek képzei magát.

DOKTORKISASSZONY: Ezt meséli mindenkinek. De tulajdonképpen mégiscsak Newtonnak hiszi magát.

FELÜGYELŐ: *(bámul)* Biztos ebben?

DOKTORKISASSZONY: Hogy kinek képzelik magukat a betegeim, azt én döntöm el. Jobban ismerem őket, mint ők maguk.

FELÜGYELŐ: Meglehet. De akkor segítsen nekünk, doktorkisasszony. A kormány tiltakozik.

DOKTORKISASSZONY: Az államügyész?

FELÜGYELŐ: Őrjöng.

DOKTORKISASSZONY: Ezzel is én törődjek?

FELÜGYELŐ: Két gyilkosság...

DOKTORKISASSZONY: Kérem, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: ...két baleset három hónapon belül. El kell ismernie, hogy az ön intézetében a biztonsági rendszabályok nem megfelelőek.

DOKTORKISASSZONY: Miféle rendszabályokra gondol, felügyelő úr? Én kórházat és nem fegyházat vezetek. A gyilkosság elkövetése előtt még gyilkosokat sem lehet bezárni.

FELÜGYELŐ: Nem gyilkosokról van szó, hanem örültekről, akik bármelyik pillanatban gyilkolhatnak.

DOKTORKISASSZONY: Az egészségesek is, méghozzá sokkal gyakrabban. Elég, ha nagyapámra, Leonidas von Zahndra gondolok, a tábornagra és vesztett háborújára. Hát hol él maga? Talán nem haladt hatalmas léptekkel az orvostudomány? Vannak új eszközeink, vagy nincsenek? Gyógyszerek, melyek a tébolyult örjöngőt báránnyá szelídítik? Vagy megint zárjuk magánzárkába a betegeket, esetleg fűzzük kényszerzubbonyba, gúzsba kötve, mint régebben? Mintha nem lennénk képesek arra, hogy a közveszélyes és az ártalmatlan betegeket megkülönböztessük!

FELÜGYELŐ: A megkülönböztetésnek ez a képessége Beutler és Ernesti esetében mindenesetre csődöt mondott.

DOKTORKISASSZONY: Sajnos. Ez nyugtalanít engem, és nem a maga örjöngő államügyésze.

A 2-es szobából kilép Einstein a hegedűjével. Szikár alak, hófehér hajjal, bajusszal.

EINSTEIN: Felébredtem.

DOKTORKISASSZONY: Kérem, professzor úr...

EINSTEIN: Szépen hegedültem?

DOKTORKISASSZONY: Gyönyörűen, professzor úr.

EINSTEIN: Irene Straub nővért már...

DOKTORKISASSZONY: Ne gondoljon rá többet, professzor úr.

EINSTEIN: Visszamegyek aludni.

DOKTORKISASSZONY: Nagyon örülök, professzor úr.

Einstein visszamegy a szobájába

FELÜGYELŐ: *(felugrik)* Tehát ő volt az!

DOKTORKISASSZONY: Ernst Heinrich Ernesti.

FELÜGYELŐ: A gyilkos...

DOKTORKISASSZONY: Kérem, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: ...a tettes, aki Einsteinnek képzei magát. Mikor szállították be ide?

DOKTORKISASSZONY: Két esztendeje.

FELÜGYELŐ: És Newtont?

DOKTORKISASSZONY: Egy éve. Gyógyíthatatlanok mind a ketten. A mesterségemben, Isten a megmondhatója, nem vagyok kezdő, ezt ön is tudja és az államügyész is. Szakvéleményemre mindig sokat adott. A szanatóriumom világhírű, és ennek megfelelően drága. Hibákat nem engedhetek meg magamnak. Baleseteket pedig, amelyek ide csődítik a rendőrséget, egyáltalában nem. Ha itt valami kudarcot vallott, az csak az orvostudomány, de nem én. A szerencsétlenségekkel nem lehetett előre számolni, éppúgy maga is megfojthatta volna az ápolónőt, vagy én. Orvosilag nincs magyarázat a történetekre. Következésképpen... *(Új cigarettát vesz elő. A felügyelő tüzet ad)* Felügyelő úr, nem tapasztalt valami feltűnőt?

FELÜGYELŐ: Mégpedig?

DOKTORKISASSZONY: Gondoljon a két betegre.

FELÜGYELŐ: Nos?

DOKTORKISASSZONY: Mindketten fizikusok. Atomfizikusok.

FELÜGYELŐ: És?

DOKTORKISASSZONY: Ritka, gyanútlan ember maga, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: *(elgondolkozik)* Doktorkisasszony...

DOKTORKISASSZONY: Nos, felügyelő úr?

FELÜGYELŐ: Maga azt hiszi...?

DOKTORKISASSZONY: Mindketten radioaktív anyagokkal kísérleteztek.

FELÜGYELŐ: Valami összefüggést lát ebben?

DOKTORKISASSZONY: Csak megállapítom. Mindketten megőrültek, mindkettőjükénél súlyosbodik a betegség. Mindketten közveszélyessé váltak. Mindketten ápolónőket fojtottak meg.

FELÜGYELŐ: Arra gondol, hogy a radioaktivitás megtámadja az agyat?

DOKTORKISASSZONY: A lehetőséggel, sajnos, úgy látom, számolnunk kell.

FELÜGYELŐ: *(körülnéz)* Hová vezet ez az ajtó?

DOKTORKISASSZONY: A hallba, a zöld szalonba, az emeletre.

FELÜGYELŐ: Hány beteg lakik itt?

DOKTORKISASSZONY: Három.

FELÜGYELŐ: Csak?

DOKTORKISASSZONY: A többieket még az első baleset után azonnal átszállítottuk az új szárnyba. Szerencsére idejében elkészülhettem az új házzal. A gazdag betegek és a rokonaim segítségével. Ez utóbbiak azzal segítettek, hogy kihaltak. A legtöbben innen. Én lettem az egyedüli örökös. A sors, felügyelő úr. Mindig én vagyok az egyedüli örökös. A családom olyan régi, hogy már az is kisebbfajta orvosi csodaszámba megy, ha én viszonylag normálisnak számíthatom magam, már ami a szellemi állapotomat illeti.

FELÜGYELŐ: *(tűnődik)* A harmadik beteg?

DOKTORKISASSZONY: Ugyancsak fizikus.

FELÜGYELŐ: Különös, nem?

DOKTORKISASSZONY: Cseppet sem. Én rendeztem így. Írókat az írókhoz, nagyiparosokat a nagyiparosokhoz, milliomosnőket a milliomosnőkhöz és fizikusokat a fizikusokhoz.

FELÜGYELŐ: Neve?

DOKTORKISASSZONY: Johann-Wilhelm Möbius.

FELÜGYELŐ: Ő is dolgozott radioaktív anyagokkal?

DOKTORKISASSZONY: Soha.

FELÜGYELŐ: Ő is képes lenne...?

DOKTORKISASSZONY: Tizenöt éve van itt. Ártalmatlan, és az állapota változatlan.

FELÜGYELŐ: Doktorkisasszony, ez nem változtat a lényegen. Az államügyész kifejezetten férfi ápolókat kér az ön fizikusai mellé.

DOKTORKISASSZONY: Megkapja.

FELÜGYELŐ: *(a kalapja után nyúl)* Nagyszerű. Örülök, hogy ezzel egyetért. Kétszer jártam már a „Les Cerisiers”-ben, von Zahnd doktorkisasszony. Remélem, nem látnak itt többet. *(Felteszi a kalapját, és kimegy balra a szárnyas ajtón át a teraszra. A parkon keresztül távozik)*

4. jelenet

Mathilde von Zahnd elgondolkozva utánanéz. Jobbról bejön Martha Boll főnővér, szimatol, szaglászik. Kezében irattartó

FŐNŐVÉR: Kérem, doktorkisasszony...

DOKTORKISASSZONY: Ó, bocsásson meg. *(Elnyomja a cigarettát)* Felravatalozták Irene Straub nővért?

FŐNŐVÉR: Az orgona alatt.

DOKTORKISASSZONY: Tegyenek mellé gyertyákat és koszorút.

FŐNŐVÉR: Már utasítottam a virágkereskedést.

DOKTORKISASSZONY: Hogy van Senta néném?

FŐNŐVÉR: Nyugtalan.

DOKTORKISASSZONY: Duplázzák meg a dózist. Ulrich öcsém?

FŐNŐVÉR: Változatlanul.

DOKTORKISASSZONY: Martha Boll főnövér: sajnos szakítanom kell a „Les Cerisiers” egyik hagyományával. Eddig csak ápolónőket alkalmaztam. Holnaptól ápolók veszik át ezt a villát.

FŐNŐVÉR: Mathilde von Zahnd doktorkisasszony: nem engedem, hogy elszakítsák tőlem a fizikusaimat. A legérdekesebb eseteim.

DOKTORKISASSZONY: Elhatározásom végérvényes.

FŐNŐVÉR: Kíváncsi vagyok, honnan szerződtet ápolókat. A mai munkaerőhiányban.

DOKTORKISASSZONY: Bízsa csak rám. Möbiusné megérkezett?

FŐNŐVÉR: A zöld szalonban vár.

DOKTORKISASSZONY: Vezesse be.

FŐNŐVÉR: Möbius kórtörténete.

DOKTORKISASSZONY: Köszönöm.

A főnövér átadja az irattartót, kimegy a jobbra nyíló ajtón, de előbb még egyszer visszanéz

FŐNŐVÉR: Ami pedig a...

DOKTORKISASSZONY: Martha főnövér, kérem...

5. jelenet

A főnövér kimegy. Von Zahnd doktorkisasszony kinyitja az irattartót, a kerek asztalnál tanulmányozza. Jobbról a főnövér bevezeti Rose asszonyt, vele három fiút: 14, 15 és 16 évesek. A legidősebb táskát hoz. Rose misszionárius zárja be a sort. A doktorkisasszony feláll:

Kedves Möbiusné...

ROSE ASSZONY: Roséné. Rose misszionáriusnak vagyok a felesége. Bármily kegyetlen meglepetés is, doktorkisasszony, de három hete férjhez mentem Rose misszionáriushoz. Talán kissé sietve. Szeptemberben ismerkedtünk meg egy vitaülésen. *(Elpirul, és kissé félszegen mutat férjére)* Oscar özvegy volt.

A doktorkisasszony kezét ráz vele

DOKTORKISASSZONY: Gratulálok, Roséné. Tiszta szívből gratulálok. És ön is fogadja jókívánságaimat, misszionárius úr. *(Odabíccent)*

ROSE ASSZONY: Megérti az elhatározásunkat?

DOKTORKISASSZONY: Természetesen, Roséné. Az élet nem állhat meg.

ROSE MISSZIONÁRIUS: Milyen csend van itt! Milyen barátságos! Isten igaz békéje lakik e házban, amint a zsoltár szavai mondják: Mert nem veti meg és nem utálja meg a szegény nyomorúságát; és nem rejti el az ő orcáját előle, és mikor kiált hozzá, meghallgatja.

ROSE ASSZONY: Oscar ugyanis kitűnő prédikátor, doktorkisasszony. *(Elpirul)* A fiaim.

DOKTORKISASSZONY: Isten hozott, fiúk.

A HÁROM FIÚ: Jó napot, doktorkisasszony.

A legfiatalabb felvesz valamit a földről

JÖRG-LUKAS: Egy lámpazsinór, doktorkisasszony. A földön hevert.

DOKTORKISASSZONY: Köszönöm, fiam. Remek fiúk, Roséné. Bizalommal tekinthet a jövőbe.

Rose asszony leül a pamlag jobb oldalára, a doktorkisasszony balra, az asztalhoz. A három fiú a kanapé mögött sorakozik, a karosszékekben, jobb szélén Rose misszionárius

ROSE ASSZONY: Doktorkisasszony, a fiaimat nem ok nélkül hoztam el. Oscar egy missziós állomást vállalt el a Marianákon.

ROSE MISSZIONÁRIUS: A Csendes-óceánon.

ROSE ASSZONY: Én illendőnek tartom, hogy a fiaim elutazásuk előtt megismerjék az apjukat. Először és utoljára. Kicsik voltak még, amikor megbetegedett, és ez lesz talán a végső búcsú.

DOKTORKISASSZONY: Nos, asszonyom, bár orvosi szempontból bizonyos meggondolások felmerülhetnek, emberileg érthetőnek tartom a kérését, és készséggel megadom az engedélyt a családi találkozáshoz.

ROSE ASSZONY: Hogy érzi magát az én kis Johann-Wilhelmem?

DOKTORKISASSZONY: *(az irattartóban lapoz)* Jó Möbiusunk nem javul, és nem romlik, Rose asszony. Begubózik a saját világába.

ROSE ASSZONY: Még most is azt képzelem, hogy Salamon király jelenik meg neki?

DOKTORKISASSZONY: Még most is.

ROSE MISSZIONÁRIUS: Szomorú, sajnálatos tévképzet.

DOKTORKISASSZONY: Az ön kemény ítélete kissé meglep, Rose misszionárius úr. Mint teológusnak mindig számolnia kellene a csoda lehetőségével.

ROSE MISSZIONÁRIUS: Természetesen - de nem egy elmebeteg esetében.

DOKTORKISASSZONY: Hogy a jelenések, amelyeket az elmebetegek tapasztalnak, valóságosak-e vagy sem, azt a pszichiátria, kedves misszionárius úr, nem ítélni meg. Kizárólagosan a kedély- és az idegállapotra szorítkozik, és e téren épp eléggé aggasztó a helyzet a mi jó Möbiusunknál, még ha a betegség enyhe lefolyású is. Segíteni? Istenem! Egy inzulin-kúra ismét esedékes lenne, ezt elismerem, de azért mondtam le róla, mert az eddigiekkel sem értünk el eredményt. Csodákra én sem vagyok képes, asszonyom, ráolva-

sással nem tudom meggyógyítani a mi kitűnő Möbiusunkat. Kínozni pedig nem akarom.

ROSE ASSZONY: Tudja már Möbius, hogy én... úgy értem... tud a válasunkról?

DOKTORKISASSZONY: Értesült róla.

ROSE ASSZONY: Felfogta?

DOKTORKISASSZONY: A külvilág nemigen érdekli már.

ROSE ASSZONY: Kérem, értsen meg, doktorkisasszony. Öt évvel vagyok idősebb Johann-Wilhelmnél. Tizenöt éves gimnazista volt, amikor az apám házában megismertem, a manzárdszobát bérelte nálunk. Árva gyerek volt és koldusszegény. Lehetővé tettem számára, hogy leérettségizzen, később pedig a fizikusi tanulmányait. A huszadik születésnapján házasodtunk össze. Szüleim akarata ellenére. Éjt nappá téve dolgoztunk. Ő a disszertációját írta, én meg állást vállaltam egy szállítmányozási vállalatnál. Négy év múlva megérkezett Adolf-Friedrich, az elsőszülöttünk, aztán a másik két fiú. Végre egy professzori katedrát helyeztek kilátásba. Már-már azt hittük, hogy végre fellélegezhetünk, de Johann-Wilhelm megbetegedett, s a betegsége elvitt mindent. Elhelyezkedtem egy csokoládégyárban, hogy eltarthassam a családom. A Tobler cégnél. *(Hangtalanul letöröl egy könnyet)* Hajsztoltam magam egy életen át.

Mindenki meghatódott

DOKTORKISASSZONY: Roséné, ön bátor asszony.

ROSE MISSZIONÁRIUS: És jó anya.

ROSE ASSZONY: Nézze, doktorkisasszony, én a mai napig előteremtettem Johann-Wilhelm ellátását az ön intézetében. Jócskán meghaladta ugyan az anyagi lehetőségeimet, de az Isten mindig megsegített. Most azonban kimerültem anyagilag. Képtelen vagyok a szükséges összeget előteremteni.

DOKTORKISASSZONY: Ez érthető, Rose asszony.

ROSE ASSZONY: Attól tartok, most azt hiszi, hogy Oscarhoz csak azért mentem hozzá, mert akkor nem kell többé gondoskodnom Johann-Wilhelmről. De ez nem így van. Most még nehezebb lett a helyzetem. Oscar hat fiút hozott a házasságba.

DOKTORKISASSZONY: Hatot?

ROSE MISSZIONÁRIUS: Hatot.

ROSE ASSZONY: Hatot. Oscar szenvedélyes apa. Így aztán kilenc gyermekről kell gondoskodnunk. És Oscar gyenge fizikum. A jövedelme pedig szerény. *(Sír)*

DOKTORKISASSZONY: Ne, Rose asszony, ne. Ne sírjon!

ROSE ASSZONY: A leghevesebb szemrehányásokkal illetem magam, amiért szegény kis Johann-Wilhelmet cserbenhagyom.

DOKTORKISASSZONY: Rose asszony! Ne gyötörje magát.

ROSE ASSZONY: Johann-Wilhelmet most biztosan átszállítják egy állami gyógyintézetbe.

DOKTORKISASSZONY: Ugyan dehogy, Rose asszony! A mi derék Möbiusunk itt marad a villában. Erre szavamat adom! Megszokta már a helyet, és kedves, rendes kollégákra talált. Végtére én is ember vagyok.

ROSE ASSZONY: Milyen jó hozzám, doktorkisasszony.

DOKTORKISASSZONY: Egyáltalán nem, Rose asszony, egyáltalán nem. Alapítványok is vannak. Az Oppel-alap beteg tudósoknak, meg a doktor Steinmann-alapítvány. Annyi a heverő pénz, mint a pelyva, és nekem mint orvosnak kötelességem, hogy az ön Johann-Wilhelmjének valamit összegereblyézzek. Utazzanak el csak a Marianákra nyugodt lélekkel. És most hívjuk be a mi kedves Möbiusunkat. *(A háttérbe megy, és kinyitja az 1-es ajtót. Rose asszony izgatottan feláll)* Kedves Möbius, látogatói érkeztek. Jöjjön ki fizikusi remetelakából közénk.

6. jelenet

Az 1-es szobából kijön Johann-Wilhelm Möbius, negyvenéves, kissé gyámoltalan férfi. Bizonytalanul körülnéz a szobában. Szemügyre veszi Rose asszonyt, aztán a fiúkat, végül Rose misszionárius urat. Nem látszik rajta, hogy bármit is felfogna. Hallgat

ROSE ASSZONY: Johann-Wilhelm.

A FIÚK: Apu.

Möbius hallgat

DOKTORKISASSZONY: Derék Möbiusom, remélem felismeri még a feleségét.

MÖBIUS: *(rábámul Rose asszonyra)* Lina?

DOKTORKISASSZONY: Na, mégiscsak dereng valami, Möbius! Persze, hogy ő a maga Linája.

MÖBIUS: Isten hozott, Lina.

ROSE ASSZONY: Johann-Wilhelm, drága, drága fiacskám.

DOKTORKISASSZONY: Úgy. Megtörtént. Rose asszony, misszionárius úr, ha később még beszélni óhajtanak velem, odaát, az új szárnyban rendelkezésükre állok. *(Balra kimegy a szárnyas ajtón)*

ROSE ASSZONY: A fiaid, Johann-Wilhelm.

MÖBIUS: *(visszahőköl)* Három?

ROSE ASSZONY: Persze, hogy három, Johann-Wilhelm... *(Bemutatja a fiúkat)* Nagy fiad, Adolf-Friedrich.

Möbius kezét fog vele

MÖBIUS: Örvendek, nagy fiam, Adolf-Friedrich.

ADOLF-FRIEDRICH: Szervusz, apu.

MÖBIUS: Hány éves is vagy, Adolf-Friedrich?

ADOLF-FRIEDRICH: Tizenhat, apu.

MÖBIUS: Mi akarsz lenni?

ADOLF-FRIEDRICH: Lelkész, apu.

MÖBIUS: Emlékszem, egyszer kézen fogva elvezettelek a Szent József térre. A nap élesen tűzött, és az árnyékokat mintha körzővel rajzolták volna ki. *(Odalép a következőhöz.)* És te... te vagy...

WILFRED-KASPAR: Wilfred-Kaspar, apu.

MÖBIUS: Tizennégy éves vagy?

WILFRED-KASPAR: Tizenöt. Filozófiát szeretnék tanulni.

MÖBIUS: Filozófiát?

ROSE ASSZONY: Rendkívül koraérett gyerek.

WILFRED-KASPAR: Már Schopenhauert és Nietzschét is olvastam.

ROSE ASSZONY: A kicsi, Jörg-Lukas. Tizennégy éves.

JÖRG-LUKAS: Szervusz, apu.

MÖBIUS: Szervusz, kicsim, Jörg-Lukas.

ROSE ASSZONY: Ő hasonlít rád a legjobban.

JÖRG-LUKAS: Én fizikus akarok lenni, apu.

MÖBIUS: *(rémülten bámul a kicsire)* Fizikus?

JÖRG-LUKAS: Igen, apu.

MÖBIUS: Azt nem szabad, Jörg-Lukas. Semmi esetre sem. Verd ki a fejedből. Én... én megtiltom neked.

JÖRG-LUKAS: *(zavartan)* De hiszen te is fizikus vagy, apu.

MÖBIUS: Nekem se lett volna a szabad. Soha. Nem is volnék a bolondokházában.

ROSE ASSZONY: Ugyan, Johann-Wilhelm, micsoda kényszerképzet! Te szanatóriumban vagy, nem a bolondokházában. Közönséges ideggyengeség. Csak az a bajod.

MÖBIUS: *(fejét rázza)* Nem, Lina. Engem örültnek néznek. Mindenki. Te is. És a fiaim is. Amiért nekem megjelenik Salamon király.

Mindenki zavartan hallgat. Rose asszony előretuszkolja Rose misszionáriust

ROSE ASSZONY: Johann-Wilhelm, bemutatom neked Oscar Rosét. Az uramat. Misszionárius.

MÖBIUS: Az urad? Hiszen én vagyok az urad.

ROSE ASSZONY: Már nem, fiacskám. *(Elpirul)* Elváltunk.

MÖBIUS: Elváltunk?

ROSE ASSZONY: Te is tudod.

MÖBIUS: Nem.

ROSE ASSZONY: Von Zahnd doktorkisasszony elmondta neked. Egész biztosan.

MÖBIUS: Meglehet.

ROSE ASSZONY: És aztán férjhez mentem Oscarhoz. Hat fia van. Guttannenben volt lelkész, és most a Marianákon kapott állást.

MÖBIUS: A Marianákon?

ROSE MISSZIONÁRIUS: A Csendes-óceánon.

ROSE ASSZONY: Holnapután hajóra szállunk Bremenben.

MÖBIUS: Aha. *(Bámulja Rose misszionáriust)*

Mindenki zavarban van

ROSE ASSZONY: Hát igen. Így van ez.

MÖBIUS: *(bólint Rose misszionárius felé)* Örülök, hogy megismerhettem a fiaim új apját, misszionárius úr.

ROSE MISSZIONÁRIUS: Mélyen a szívembe zártam őket, Möbius úr. Mind a hármat. Isten majd megsegít bennünket, ahogy a zsoltár szavai mondják: Az Úr az én pásztorom; nem szűkölködöm.

ROSE ASSZONY: Oscar kívülről tudja az összes zsoltárt. Dávid zsoltárait, Salamon zsoltárait.

MÖBIUS: Boldog vagyok, hogy a fiúknak rendes apjuk lesz. Én gyarló apának bizonyultam.

A FIÚK: *(tiltakoznak)* Ugyan, apu.

MÖBIUS: És Lina is méltóbb férjet talált.

ROSE ASSZONY: Ugyan, fiacskám.

MÖBIUS: Tiszta szívből gratulálok.

ROSE ASSZONY: Hamarosan indulnunk kell.

MÖBIUS: A Marianákra.

ROSE ASSZONY: El kell búcsúznunk egymástól.

MÖBIUS: Örökre.

ROSE ASSZONY: A fiaid, Johann-Wilhelm, nagyon muzikálisak. Rendkívül tehetségesen fuvoláznak. Játsszatok valamit búcsúzóul apukátoknak, gyerekek.

A FIÚK: Igenis, anyu.

Adolf-Friedrich kinyitja a táskát, kiosztja a hangszereket

ROSE ASSZONY: Ül le, Johann-Wilhelm.

Möbius helyet foglal a kerek asztalnál. Rose asszony és a misszionárius a pamlagra ül. A fiúk felsorakoznak a szalon közepén

JÖRG-LUKAS: Egy Buxtehude-darab.

ADOLF-FRIEDRICH: Egy, kettő, három.

Játszanak

ROSE ASSZONY: Bensőségesebben, gyerekek. Bensőségesebben.

A fiúk bensőségesebben játszanak.

MÖBIUS: *(felugrik)* Inkább ne! Kérlek, inkább ne!

A fiúk zavartan elhallgatnak

MÖBIUS: Ne játsszatok tovább. Kérlek benneteket. Salamon kedvéért, ne játsszatok tovább.

ROSE ASSZONY: De Johann-Wilhelm!

MÖBIUS: Abbahagyni, kérem. Abbahagyni, kérem, kérem, kérem.

ROSE MISSZIONÁRIUS: Salamon királynak éppenséggel tetszene ezeknek az ártatlan gyermekeknek a játéka, Möbius úr. Gondolja meg: Salamon a zsoltárák költője, Salamon az *Énekek énekének* énekese.

MÖBIUS: Misszionárius úr, én személyesen ismerem Salamont. Már nem az aranykor hatalmas királya, aki Sulamitot megénekelte, és egy zergének kettős fiát, ahogy a liliumok közt legelnek. Eldobta bíborpalástját, és *(a megrettent család előtt hirtelen szobájához siet, és felrántja az ajtót)* meztelenül, bűzösen kuporog az én szobámban, mint a valóság szegény királya, és iszonyúak a zsoltárai. Jól figyeljen, misszionárius úr, ön szereti a zsoltárokat, ismeri mindet, tanulja meg ezt is könyv nélkül. *(Balról megkerüli a kerek asztalt, megfordítja, majd beleül):*

Salamon zsoltára, az úrutasok éneke

Kiröppentünk a mindenségbe
A hold pusztáira.
Porában elmerültünk
Némán merültek el
Már ott sokan; puhára főttek
A Merkur ólomgőzeiben, elrothadtak
A Vénus olajtócsáiban és
A Marson: felfalt minket a nap
Dübörögve, radioaktívan, sárgán
A Jupiterből kibúzlott
Egy nyílsebesen pörgő metán-kocsonya
S oly súlyosan lebegett felettünk
Hogy a Ganymedest teleokádtuk

ROSE ASSZONY: De Johann-Wilhelm...

MÖBIUS: A Saturnust átkokkal szórtuk tele
S a többire már kár a szóért

Uranusra, Neptunusra Szürkéssárgán és fagyottan
Plutóra és Transzplutóra ráhullottak
A legmalacabb viccek.

És már régen elcseréltük a napot a Sírusra
Sírúst a Canopusra
Elsodródunk a mélybe föl
A fehéren fénylő csillagok felé
Miket soha el nem érünk
Múmiák már réges-régen, szörnyhajónkban
Bélsártól megvarasodva

S torz arcunkon már az élő földnek
Emléke is eltöröltetett.

FŐNŐVÉR: De Möbius úr!

A főnővér Monika nővérrel jobbról belépett a szobába. Möbius lárvaarccal rábámul, dermedten ül a felfordított asztalban

MÖBIUS: Hordjátok el magatokat a Marianákra!

ROSE ASSZONY: Johann-Wilhelm!...

A FIÚK: Apu...

MÖBIUS: Hordjátok el magatokat! Gyorsan! A Marianákra! *(Fenyegetően felemelkedik)*

A Rose család egészen megzavarodott

FŐNŐVÉR: Jöjjön, Rose asszony, gyertek, gyerekek, ön is, misszionárius úr.
Semmi baj, meg kell nyugodnia.

MÖBIUS: Kifelé! Ki innen!

FŐNŐVÉR: Enyhe roham. Monika nővér vele marad, megnyugtatja. Enyhe roham.

MÖBIUS: Süllyedjete el! Örökre! A Csendes-óceánba!

JÖRG-LUKAS: Isten veled, apu! Isten veled!

A főnővér kivezeti jobbra a megdőbbent és síró családot. Möbius gátlástalanul kiáltozik utánuk

7. jelenet

MÖBIUS: Nem akarlak többé látni benneteket! Megbántottátok Salamon királyt! Legyetek átkozottak! Süllyedjete el az összes Marianákkal a tenger fenekére! Tizenegyezer méter mélyre. A tenger legsötétebb zugában rothadjatok meg, Istentől, embertől elfeledve!

MONIKA: Magunk vagyunk. A családja már nem hallja.

MÖBIUS: *(csodálkozva bámul Monikára; úgy látszik, már magához tért)*
Aha, természetesen.

Monika nővér hallgat.

MÖBIUS: *(kissé zavartan)* Kissé heves voltam?

MONIKA: Meglehetősen.

MÖBIUS: Meg kellett mondanom az igazat!

MONIKA: Természetesen.

MÖBIUS: Felizgattam magam.

MONIKA: Csak tettette magát.

MÖBIUS: Átlátott rajtam?

MONIKA: Két éve ápolom.

MÖBIUS: *(fel-alá járkál, majd megáll)* Jól van, beismerem. Játszottam az örültet.

MONIKA: Miért?

MÖBIUS: Hogy elbúcsúzhassam a feleségemtől és a fiaimtól. Elbúcsúzhassam, örökre.

MONIKA: Ilyen szörnyű módon?

MÖBIUS: Ilyen humánus módon. Ha egyszer tébolydában van az ember, leginkább az ilyen tébolyult viselkedéssel zárhatja le a múltat: a családom nyugodt lelkiismerettel elfelejthet. A viselkedésem elvette a kedvüket attól, hogy még egyszer felkeressenek. Hogy ebből nekem milyen károm származik, nem fontos; csak a tébolydán kívüli élet számít. Az örülség sokba kerül. Tizenöt évig kolosszális összegeket fizetett érte az én derék Linám, ennek egyszer véget kellett vetni. A pillanat kedvezett. Salamon kinyilatkoztatta előttem, amit ki kellett nyilatkoztatnia; a felfedezhető dolgok végső rendszere elkészült. Az utolsó oldalakat is lediktálta, a feleségem új férjet talált, a hős lelkű Rose misszionáriust. Nyugodt lehet, Monika nővér. Most már minden rendben van. *(Ki akar menni)*

MONIKA: Tervszerűen járt el.

MÖBIUS: Fizikus vagyok. *(A szobája felé indul)*

MONIKA: Möbius úr.

MÖBIUS: *(megáll)* Tessék, Monika nővér.

MONIKA: Beszélnem kell magával.

MÖBIUS: Tessék.

MONIKA: Kettőnkéről van szó.

MÖBIUS: Üljünk le.

Leülnek, Monika a pamlagra. Möbius tőle balra a karosszékre

MONIKA: Nekünk is búcsúznunk kell. Örökre.

MÖBIUS: *(megijed)* Elhagy?

MONIKA: Parancsra.

MÖBIUS: Mi történt?

MONIKA: A főépületbe helyeznek. Holnaptól ápolók veszik át a felügyeletet. Egyetlen ápolónő sem teheti be a lábát a villába.

MÖBIUS: Newton és Einstein miatt?

MONIKA: Az államügyész követelésére. A főorvosnő félt a kellemetlenségektől, és engedett.

Csend

MÖBIUS: *(leverten)* Tehetetlen vagyok, Monika nővér. Elfelejtettem már érzelmeket kifejezni; a szakmai fecsegés a két beteggel, akikkel együtt élek, nemigen nevezhető beszélgetésnek. Megnémultam, azt hiszem, a lelkemben is. De azért hadd mondjam el, hogy mennyire megváltozott minden a számomra, amióta magát ismerem. Minden elviselhetőbb lett. Hát ennek is vége. Két évig egy kissé boldogabb lehettem, mint előtte. Mert maga adta nekem a bátorságot, amellyel el tudom viselni a bezártságot, a sorsomat - egy örült sorsát. Isten vele. *(Feláll és kezét akar nyújtani a nővérnek)*

MONIKA: Möbius úr, én nem tartom örültnek.

MÖBIUS: *(nevet, visszaül)* Én sem magamat. De ez nem változtat a helyzeten. Az a balszerencse ért, hogy Salamon király megjelenik nekem. A tudomány birodalmában nincs megbotránkoztatóbb a csodánál.

MONIKA: Möbius úr, én hiszek a csodában.

MÖBIUS: *(értetlenül rábámul)* Hisz benne?

MONIKA: Salamon királyban.

MÖBIUS: Hogy megjelenik nekem?

MONIKA: Hogy megjelenik magának.

MÖBIUS: Mindennap, minden éjjel?

MONIKA: Mindennap, minden éjjel.

MÖBIUS: Hogy tollba mondja nekem a természet titkait? Minden dolgok összefüggéseit? Minden lehetséges felfedezés rendszerét?

MONIKA: Hiszek benne. És ha azt mondaná, hogy Dávid király is megjelent egész udvarával, azt is elhinném. Mert tudom, hogy maga nem beteg. Érzem.

Csend

MÖBIUS: *(fölugrik)* Monika nővér! Menjen, kérem!

MONIKA *(ülve marad)* Maradok.

MÖBIUS: Nem akarom többé látni.

MONIKA: Szüksége van rám. Senkije sincs a világon, rajtam kívül. Senkije sincs.

MÖBIUS: Salamon királynak hinni: maga a halál.

MONIKA: Szeretem magát.

Möbius tanácstalanul mered Monikára. Leül. Csend

MÖBIUS: *(halkan, leverten)* A vesztébe rohan.

MONIKA: Magamat nem féltsem, csak magát. Newton és Einstein veszedelmes emberek.

MÖBIUS: Jól megvagyok velük.

MONIKA: Dorothea nővér és Irene nővér is jól megvoltak velük. S mégis: csak voltak.

MÖBIUS: Monika nővér. Megvallotta nekem a hitét és a szerelmét. Ez arra kényszerít, hogy én is megmondjam az igazat. Én is szeretem magát, Monika.

Monika rámered

Az életemnél is jobban. És ezért van veszélyben. Mert szeretjük egymást.

EINSTEIN: *(kijön a 2-es szobából, pipázik)* Újra felébredtem.

MONIKA: Nyugalom, professzor úr.

EINSTEIN: Hirtelen minden eszembe jutott.

MONIKA: Nyugodjon meg, professzor úr.

EINSTEIN: Megfojtottam Irene nővért.

MONIKA: Ne gondoljon rá többet, professzor úr.

EINSTEIN: *(kezét bámulja)* Vajon képes leszek még egyáltalán hegedülni?

MÖBIUS: *(felemelkedik, mintha Monikát akarná védelmezni)* De hiszen már hegedült azóta.

EINSTEIN: S elég tisztességesen?

MÖBIUS: A Kreutzer-szonátát. Amikor a rendőrség itt volt.

EINSTEIN: A Kreutzer-szonátát. Hála istennek. *(Arca földerül, majd újból elborul)* Egyébként egyáltalán nem szeretek hegedülni, és a pipát sem szeretem. Förtelmes íze van.

MÖBIUS: Akkor hagyja abba.

EINSTEIN: Nem tehetem. Egy Albert Einstein? *(Élesen végigméri mindkettőjüket)* Szeretitek egymást?

MONIKA: Szeretjük egymást.

EINSTEIN: *(elgondolkozva elmegy a háttér felé, ahol a meggyilkolt nővér feküdt)* Irene nővér és én, mi is szerettük egymást. Mindent megtett volna értem Irene nővér. Én figyelmeztettem. Lehordtam. Úgy bántam vele, mint egy kutyával. Könyörögtem, hogy meneküljön. Hiába. Maradt. Vidékre akart költözni velem. Kohlwangba. Hozzám akart jönni feleségül. Már az engedélye is megvolt von Zahnd doktorkisasszonytól. Akkor megfojtottam. A szegény Irene nővért. Nincs értelmetlenebb szenvedély a világon, mint az az örület, amellyel az asszonyok feláldozzák magukat.

MONIKA: *(odalép hozzá)* Feküdjön vissza szépen, professzor úr.

EINSTEIN: Szólíthat Albertnek.

MONIKA: Fogadjon szót, Albert!

EINSTEIN: Maga fogadjon szót, Monika! Hallgasson a szerelmesére, és fusson innen! Különben elveszett. *(Újból a 2-es szoba felé fordul)* Megyek vissza aludni. *(Eltűnik a 2-es szobában)*

MONIKA: Szegény ember, bolond.

MÖBIUS: De talán lebeszélte magát arról a képtelenségről, hogy engem szeressen.

MONIKA: Maga nem bolond.

MÖBIUS: Bölcsőbb lenne, ha annak tartana. Fusson innen! Meneküljön! Tűnjön el! Különben nekem is úgy kell bánnom magával, mint egy kutyával.

MONIKA: Bánjon velem inkább úgy, mint a szerelmesével.

MÖBIUS: Jöjjön csak, Monika. *(Leülteti a karosszékre. Leül vele szemközt. Megfogja a kezét)* Figyeljen ide. Súlyos hibát követtem el. Elárultam a titkomat. Nem hallgattam el Salamon jelenéseit. Ezért vezekelnem kell. Életfogytiglan. Ez még csak hagyján. De nem szabad, hogy ezért maga is bűnhődjön! A világ szemében maga egy elmebeteget szeret. Csak szerencsétlenséget zúdít magára. Hagyja el az intézetet, felejtse el. Ez a legjobb mindkettőnknek.

MONIKA: Kíván engem?

MÖBIUS: Miért beszél így velem?

MONIKA: Le akarok feküdni magával. Gyereket akarok magától. Tudom, szemérmetlenül beszélek. De miért nem néz rám? Nem tetszem? Tudom, ez az ápolónői ruha rémes. *(Letépi fejéről a fityulát)* Gyűlölöm a hivatásomat! Öt éve betegeket ápolok a felebaráti szeretet nevében. Sosem fordítottam el az arcom senkitől, mindenkiért éltem, feláldoztam magam. De most már csak egyvalakiért akarom magam feláldozni, egyvalakiért élni, nem örökké másokért. A szerelmemért akarok élni. Magáért. Mindent meg akarok tenni, amit csak kér tőlem, magáért dolgozni éjjel-

nappal, csak ne küldjön el. Nekem sincs senkim a világon, csak maga. Én is egyedül vagyok!

MÖBIUS: Monika. El kell küldenem.

MONIKA: *(kétségbeesetten)* Hát egyáltalán nem szeret?

MÖBIUS: Szeretem, Monika. Ó, istenem, de mennyire szeretem, ez éppen az örület.

MONIKA: Miért árul el akkor? És nemcsak engem. Azt mondja, hogy Salamon király megjelenik magának. Miért árulja el őt is?

MÖBIUS: *(szörnyű felindultságában megragadja Monikát)* Monika! Bármit gondolhat felőlem. Gyenge fráternek tarthat. Joga van hozzá. Nem vagyok méltó a szerelmére. De Salamonhoz hű maradtam. Rám tört egy csapásra, hivatlanul, kihasználta, szétzúzta az életemet, de én nem árultam el.

MONIKA: Biztos benne?

MÖBIUS: Nem hiszi?

MONIKA: Azt képzelem, hogy vezekelnie kell, amiért nem titkolta el, hogy Salamon megjelent magának. De talán épp azért vezekel, mert nem vállalta a kinyilatkoztatást.

MÖBIUS: *(elengedi)* Nem... nem értem magát.

MONIKA: Tollba mondja magának minden lehetséges felfedezés rendszerét. Küzdött azért, hogy ezt elismerjék?

MÖBIUS: De hiszen bolondnak tartanak.

MONIKA: Miért ilyen bátortalan?

MÖBIUS: A bátorság az én esetemben bűn.

MONIKA: Johann-Wilhelm, beszéltem von Zahnd doktorkisasszonnyal.

MÖBIUS: *(rámered)* Beszélt?

MONIKA: Maga szabad.

MÖBIUS: Szabad?

MONIKA: Összeházасodhatunk.

MÖBIUS: Úristen.

MONIKA: Von Zahnd doktorkisasszony már mindent elrendezett. Betegnek tartja magát, de ártalmatlannak. A terheltsége nem is örökölhető. Azt mondta, ő bolondabb, mint maga, és nevetett.

MÖBIUS: Kedves tőle.

MONIKA: Hát nem remek ember?

MÖBIUS: Minden bizonnyal.

MONIKA: Johann-Wilhelm! Elfogadtam egy védőnői állást Blumensteinben. Van megtakarított pénzem. Nem lesz gondunk semmire, csak a szerelemre.

Möbius lassan felemelkedik. A szobában lassan besötétedett.

Nem csodálatos?

MÖBIUS: De igen.

MONIKA: Nem örül.

MÖBIUS: Olyan váratlanul jött.

MONIKA: Még mást is elintéztem.

MÖBIUS: Mit?

MONIKA: Beszéltem Scherbert professzorral, a híres fizikussal.

MÖBIUS: Tanárom volt.

MONIKA: Pontosan emlékezett magára. A legkiválóbb tanítványa volt.

MÖBIUS: És mit beszélt meg vele?

MONIKA: Megígérte, hogy a kéziratait elfogulatlanul tanulmányozza át!

MÖBIUS: Közölte vele, hogy a kéziratok Salamontól származnak?

MONIKA: Természetesen.

MÖBIUS: És?

MONIKA: Nevetett. Maga mindig nagy tréfamester volt, mondta. Johann-Wilhelm! Nem szabad csupán magunkra gondolnunk. Maga kiválasztott lény. Salamon megjelent magának, és megnyilatkozott teljes fényében, így részesülhetett a mennyei bölcsességben. El kell indulnia az úton, amire a csoda kötelezi, könyörtelenül, még ha megvetésen, gúnyolódáson át vezet is, vagy hitetlenséggel s kétkedéssel találkozik. De ez az út kifelé vezet az intézetből, Johann-Wilhelm, a nyilvánosság elé, nem a magányosságba, hanem a harcba. Itt vagyok én, hogy segítsék neked, hogy veled harcoljak, az ég, amely Salamont küldte, az küldött engem is.

Möbius kibámul az ablakon

Drágám.

MÖBIUS: Tessék, szerelmem.

MONIKA: Nem örülsz?

MÖBIUS: De, nagyon.

MONIKA: Csomagolnunk kell. Nyolc óra húszkor indul a vonat Blumensteinbe.

MÖBIUS: Nincs sok holmim.

MONIKA: Besötétedett.

MÖBIUS: Ilyen korán sötétedik.

MONIKA: Villanyt gyújtok.

MÖBIUS: Várj még. Gyere ide hozzám.

Monika odamegy, már csak a két árnyék látható

MONIKA: Könnyes a szemed.

MÖBIUS: A tiéd is.

MONIKA: A boldogságtól.

Möbius letépi a függönyt, és ráborítja Monika nővérrre. Rövid küzdelem. Az árnyékok nem láthatók már. Csend. A 3-as szoba ajtaja kinyílik. Fénysugár vetődik a szobára. Newton áll az ajtóban, korabeli ruhában. Möbius felemelkedik

NEWTON: Mi történt?

MÖBIUS: Megfojtottam Monika Stettler nővért.

A 2-es szobából kiszűrődik Einstein hegedűjátéka

NEWTON: Einstein megint hegedül. Kreisler. A szép rozmaring.

Odamegy a kandallóhoz, előveszi a konyakot

Függöny

MÁSODIK FELVONÁS

1. jelenet

Egy óra múltán. Ugyanaz a szoba. Kint éjszaka. Ismét itt a rendőrség, ismét mérickselés, jegyzőkönyv, fényképezés. De most Monika Stettlernek a közönség számára nem látható holtteste hátul, jobbra, az ablak alatt képzelendő el. A szalont kivilágították. Ég a csillár, az állólámpa. A pamlagon komoran, magába mélyedve ül Mathilde von Zahnd doktorkisasszony. Előtte az asztalkán szivarskatulya, jobbra egy széken Guhl, gyorsírófüzettel. Voss felügyelő otthagyja a holttestet, előrejön, kabátban, kalapban.

DOKTORKISASSZONY: Egy havannát?

FELÜGYELŐ: Nem, köszönöm.

DOKTORKISASSZONY: Pálinkát?

FELÜGYELŐ: Később.

Csend

Blocher, fényképezhetsz.

BLOCHER: Igenis, felügyelő úr.

Fényképezés, villanófény

FELÜGYELŐ: Hogy hívták a nővért?

DOKTORKISASSZONY: Monika Stettler.

FELÜGYELŐ: Kora?

DOKTORKISASSZONY: Huszonöt. Blumensteinben született.

FELÜGYELŐ: Hozzá tartozója van?

DOKTORKISASSZONY: Senki.

FELÜGYELŐ: Kész van a jegyzőkönyvvel, Guhl?

GUHL: Igenis, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: Ezt is megfojtották, doktor?

TÖRVÉNYSZÉKI ORVOS: Kétségkívül. Ezt is gigantikus erővel. Csak ezúttal a függöny-zsinórral.

FELÜGYELŐ: Mint három hónappal ezelőtt. *(Fáradtan leül, elöl, jobbra, a karosszékre)*

DOKTORKISASSZONY: Akarja látni a gyilkost?

FELÜGYELŐ: Kérem, doktorkisasszony...

DOKTORKISASSZONY: Úgy értem, a tettest.

FELÜGYELŐ: Eszem ágában sincs.

DOKTORKISASSZONY: De hát...

FELÜGYELŐ: Von Zahnd doktorkisasszony. Én elvégzem a kötelességem, felveszem a jegyzőkönyvet, szemrevételezem a hullát, fényképezetek, törvényszéki orvosunkkal megcsináltatom a halottkémi jelentést - de Möbiust nem akarom látni. Átengedem önnek. Végérvényesen. A többi radioaktív-fizikussal együtt.

DOKTORKISASSZONY: Az államügyész?

FELÜGYELŐ: Már nem őrjög. Összeomlott.

DOKTORKISASSZONY: *(homlokát törölgeti)* Micsoda forróság!

FELÜGYELŐ: Egyáltalán nincs.

DOKTORKISASSZONY: Ez a harmadik gyilkosság...

FELÜGYELŐ: Kérem, doktorkisasszony.

DOKTORKISASSZONY: Ez a harmadik baleset hiányzott nekem itt a „Les Cerisiers”-ben. Le is köszönhetek. Monika Stettler volt a legjobb ápolónőm. Megértette a betegeket. Velük érzett. Úgy szerettem, mint a lányomat. De nem is a halála a legrosszabb. Az orvosi hírnevem odaveszett.

FELÜGYELŐ: Majd visszaszerzi. Blocher, csinálj még egy felvételt felülről.

BLOCHER: Igenis, felügyelő úr.

Jobbról két óriás termetű ápoló betol egy kocsit edényekkel, étellel. Az egyik ápoló néger. A hasonlóan óriás termetű főápoló követi őket.

FŐÁPOLÓ: Itt a vacsora a kedves betegeknek, doktorkisasszony.

FELÜGYELŐ: *(felugrik)* Uwe Sievers!

FŐÁPOLÓ: Az ám, felügyelő úr. Uwe Sievers ökölvívó, egykori nehézsúlyú Európa-bajnok. Jelenleg főápoló a „Les Cerisiers”-ben.

FELÜGYELŐ: És a másik két szörnyeteg?

FŐÁPOLÓ: Murillo, Dél-Amerika bajnoka, ugyancsak nehézsúlyban, és McArthur *(a négerre mutat)*, Észak-Amerika bajnoka, középsúly. Állítsd fel az asztalt, McArthur.

McArthur felállítja az asztalt

Az abroszt, Murillo.

Murillo fehér abroszt terít az asztalra

A meissenai porcelánt, McArthur.

McArthur szétrakja az edényt

Az ezüst evőeszközt, Murillo.

Murillo szétrakja az evőeszközt

A levesestálat középre, McArthur.

McArthur az asztalra teszi a levesestálat

FELÜGYELŐ: Mit kapnak mára a mi kedves betegek? *(Felemeli a levesestál fedőjét)* Májgombóclevest.

FŐÁPOLÓ: Poulet à la Broche, Cordon bleu.

FELÜGYELŐ: Fantasztikus.

FŐÁPOLÓ: Elsőosztályú.

FELÜGYELŐ: A tizennegyedik fizetési osztályban vagyok, így aztán a konyhánk nem ingyenceknek való.

FŐÁPOLÓ: Tálalva van, doktorkisasszony.

DOKTORKISASSZONY: Elmehetnek, Sievers. A betegek kiszolgálják magukat.

FŐÁPOLÓ: Tiszteletünk, felügyelő úr.

Mindhárman meghajolnak, aztán jobbra kimennek

FELÜGYELŐ: *(utánuk néz)* A szentségít.

DOKTORKISASSZONY: Elégedett?

FELÜGYELŐ: Irigykedem. Ha nálunk lennének, a rendőrségen...

DOKTORKISASSZONY: Csillagászati bért fizetek nekik.

FELÜGYELŐ: Az iparbárókból és multimilliomos nőkből megengedheti magának. A fickók végre megnyugtatóják majd az államügyészt. A markukból senki sem menekülhet.

A 2-es szobában Einstein hegedül

És lám, Einstein újra hegedül.

DOKTORKISASSZONY: Kreisler. Mint legtöbbször. Szerelmi bánat.

BLOCHER: Készen volnánk, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: Akkor vigyék ki ezt a hullát is.

Két rendőr felemeli a hullát. Ekkor kiront az 1-es szobából Möbius

MÖBIUS: Monika! Szerelmem!

A rendőrök megállnak a hullával

DOKTORKISASSZONY: *(méltóságteljesen felemelkedik)* Möbius! Hogy tudta megtenni? Megölte a legjobb ápolónőmet, a legszelídebb ápolónőmet, a legkedvesebb ápolónőmet!

MÖBIUS: Mélyen sajnálom, doktorkisasszony.

DOKTORKISASSZONY: Sajnálja.

MÖBIUS: Salamon király parancsolta.

DOKTORKISASSZONY: Salamon király. *(Visszaül, kimerült, sápadt)* Őfelsége rendelte el a gyilkosságot.

MÖBIUS: Az ablaknál álltam, és kibámultam a sötétségbe, akkor a parkból a terasz fölé suhant a király, egészen közel hozzám, és az ablakon át odasúgta a parancsot.

DOKTORKISASSZONY: Bocsásson meg, felügyelő úr. Az idegeim.

FELÜGYELŐ: Nem történt semmi.

DOKTORKISASSZONY: Felőről ez az intézet.

FELÜGYELŐ: Azt elhiszem.

DOKTORKISASSZONY: Visszavonulok. *(Felemelkedik)* Felügyelő úr, fejezze ki az államügyésznél legmélyebb sajnálkozásomat a szanatóriumban történekeért. És biztosítsa róla, hogy mostantól minden rendben lesz. Törvényszéki orvos úr, uraim, nagyon örültem a szerencsének. *(Először balra hátramegy, ünnepélyesen meghajol a holttest előtt, majd végigméri Möbiust, aztán jobbra kimegy.)*

FELÜGYELŐ: Úgy. A hullát most már kivihetik a kápolnába. Irene nővér mellé.

A két rendőr a hullával, a többiek a holmival kimennek a kertajtón. A törvényszéki orvos követi őket

2. jelenet

MÖBIUS: Monika! Drága Monikám.

FELÜGYELŐ: *(odalép a pamlag melletti asztalkához)* Most mégis szükségem van egy havannára. Megérdemlem. *(Kivesz egy óriási szivart a dobozból. Megszemléli.)* Örült egy szivar. *(Leharapja a végét, rágyújt)* Kedves Möbiusom, Sir Isaac Newton a kandallórács mögé dugta a konyakot.

MÖBIUS: Parancsoljon, felügyelő úr. *(A felügyelő pőfékel, míg Möbius előveszi a konyakosüveget a poharakkal)* Megengedi?

FELÜGYELŐ: Megengedem. *(Veszi a poharat, iszik)*

MÖBIUS: Még egyet?

FELÜGYELŐ: Még egyet.

MÖBIUS: *(újra tölt)* Felügyelő, követelem, hogy tartóztasson le.

FELÜGYELŐ: Hová gondol, kedves Möbiusom? Miért?

MÖBIUS: Mert Monika nővért mégiscsak én...

FELÜGYELŐ: Saját bevallása szerint Salamon király parancsára cselekedett. Amíg őt nem tudom letartóztatni, addig maga is szabad.

MÖBIUS: No de mégis...

FELÜGYELŐ: Nincs mégis. Töltsön még egy pohárral.

MÖBIUS: Kérem, felügyelő úr.

FELÜGYELŐ: Most pedig dugja vissza a konyakot, különben felvedelik az ápolók.

MÖBIUS: Igenis, felügyelő úr. *(Eldugja a konyakot)*

FELÜGYELŐ:

Nézze, én a városban és környékén évente letartóztatok néhány gyilkost. Nem sokat. Alig egy fél tucatot. Egyeseket örömmel tartóztatok le, másokat sajnálok. Persze ezeket is le kell tartóztatnom. A törvényesség az törvényesség. És erre jön maga meg a két kollégája. Először persze dühöngtem, hogy nem léphetek közbe. Most meg? Egyenesen élvezem. Ujjongani tudnék. Három gyilkost találtam, akiket nyugodt lélekkel kiengedhetek a markomból. A törvény, először az életemben, nyári vakációra megy. Fejedelmi érzés. A törvényesség, kedves barátom, nagyon megerőltető, az ember agyontöri magát a szolgálatában, egészségileg, erkölcsileg, most már egyszerűen szükségem van egy kis pihenésre. Ezt az élvezetet, kedves uram, önnek köszönhetem. Isten áldja. Adja át baráti üdvözetemet Einsteinnek és Newtonnak, és tiszteltetem Salamont.

MÖBIUS:

Igenis, felügyelő úr.

3. jelenet

A felügyelő kimegy, Möbius egyedül marad. Leül a pamlagra, halántékát nyomogatja. A 3-as szobából kijön Newton

NEWTON:

Mi újság?

Möbius hallgat

(Felemeli a levesestál fedőjét) Májgombóclevés. *(Leemeli a többi tálról is a fedőt)* Poulet à la Broche, Cordon bleu. Különös. Máskor könnyebb vacsorát kapunk. És egyszerűbbet. Amióta a többi páciens az új szárnyban van. *(Vesz a levesből)* Nem éhes?

Möbius hallgat

Értem. Az én ápolónőm után nekem is elment az étvágyam. *(Leül, nekilát a májgombóclevésnek)*

Möbius feláll, és be akar menni a szobájába

Maradjon.

MÖBIUS:

Miért, Sir Isaac?

NEWTON:

Beszélnem kell magával, Möbius.

MÖBIUS:

(megáll) Nos?

NEWTON:

(rámutat az ételre) Nem akarná mégis megkóstolni a májgombóclevest? Pompás.

MÖBIUS:

Nem.

NEWTON:

Kedves Möbiusom, nem bíznak minket többé ápolónőkre. Ezen túl férfiápolók vigyáznak ránk. Bivalyerős fickók.

MÖBIUS:

Egyre megy.

NEWTON: Önnek talán igen, Möbius. Mert alighanem az egész életét az örültekházában akarja tölteni. De nekem igazán nem közömbös. Én ugyanis ki akarok kerülni innen. *(Végez a májgombóc-levessel)* Na, térjünk át a csirkére, à la Broche. *(Vesz belőle)* Az ápolók cselekvésre kényszerítenek. Még ma.

MÖBIUS: Ez az ön dolga.

NEWTON: Nem egészen. Egy vallomás, Möbius: nem vagyok bolond.

MÖBIUS: Persze hogy nem, Sir Isaac.

NEWTON: Nem vagyok Sir Isaac Newton.

MÖBIUS: Tudom. Albert Einstein.

NEWTON: Hülyeség. Még csak nem is Herbert Georg Beutler, ahogy itt hiszik. Öregem, az én igazi nevem: Kilton.

MÖBIUS: *(megrettenve rábámul)* Alec Jasper Kilton?

NEWTON: Pontosan.

MÖBIUS: Az analógiatan megalapítója?

NEWTON: Személyesen.

MÖBIUS: *(odalép az asztalhoz)* Becsempészte magát ide?

NEWTON: Megjátszottam az örültet.

MÖBIUS: Hogy engem kikémleljen?

NEWTON: Hogy megtudjam az örültsége okát. Kifogástalan németségemet titkosszolgálatunk kiképzőtáborában szereztem meg. Szörnyű munka volt.

MÖBIUS: És mert szegény Dorothea nővér rájött az igazságra, maga arra kényszerült...

NEWTON: Arra. Végtelenül sajnálom.

MÖBIUS: Megértem.

NEWTON: Parancs, parancs.

MÖBIUS: Természetesen.

NEWTON: Nem tehettem mást.

MÖBIUS: Persze hogy nem.

NEWTON: A küldetésem forgott kockán, titkosszolgálatunk legtitkosabb vállalkozása. Gyilkolnom kellett, ha el akartam oszlatni a gyanút. Dorothea nővér már nem tartott bolondnak, a főorvosnő is könnyű esetnek. A gyilkossággal bizonyíthattam be végleg az elmebajomat. Hallja, ez a Poulet à la Broche igazán nagyszerű.

A 2-es szobából kihallatszik Einstein hegedűjátéka

MÖBIUS: Einstein megint hegedül.

NEWTON: Bach gavotte-ja.

MÖBIUS: Kihűl a vacsorája.

NEWTON: Hagyja csak békén, hadd hegedüljön a bolond.

MÖBIUS: Fenyegyet?

NEWTON: Fenntartás nélküli tisztelője vagyok. Sajnálám, ha erélyes eszközökhöz kellene nyúlnom.

MÖBIUS: Az a megbízatása, hogy megszöktessen?

NEWTON: Ha titkosszolgálatunk gyanúja igazolódik.

MÖBIUS: Nevezetesen?

NEWTON: Hogy a jelenkor legzseniálisabb fizikusához van szerencsénk.

MÖBIUS: Súlyos idegbeteg vagyok, Kilton. Semmi több.

NEWTON: Titkosszolgálatunk másként vélekedik erről.

MÖBIUS: És magának mi a véleménye?

NEWTON: Én minden idők legnagyobb fizikusának tartom.

MÖBIUS: Hogyan jutott a nyomomra a titkosszolgálatuk?

NEWTON: Általam. Véletlenül elolvastam a disszertációját az új fizika alapjairól. Kezdetben holmi szellemi bűvészmutatványnak véltem az értekezést. Aztán hirtelen leesett a hályog a szememről. Az új fizika legzseniálisabb dokumentuma feküdt előttem. Nyomozni kezdtem a szerző után, de zsákutcába jutottam. Tájékoztattam erről a titkosszolgálatot, az aztán továbbjutott.

EINSTEIN: *(észrevétlenül kilépett a 2-es szobából, hóna alatt hegedűjével és vonójával)* Nem maga volt a disszertáció egyetlen olvasója, Kilton. Ugyanis én sem vagyok bolond. Megengedik, hogy bemutakozzam? Én is fizikus vagyok. Egy titkosszolgálat munkatársa. Bár alighanem egy másiké. A nevem Josef Eisler.

MÖBIUS: Az Eisler-effektus felfedezője?

EINSTEIN: Személyesen.

NEWTON: Kilencszázötvenben eltűnt.

EINSTEIN: Önként.

NEWTON: *(hirtelen revolvert ránt elő)* Megkérhetem, Eisler, hogy forduljon arccal a fal felé?

EINSTEIN: Szíves örömet. *(Kényelmesen odaballag a kandallóhoz, leteszi a hegedűt a kandallópárkányra, majd hirtelen megfordul: kezében revolver)* Nagyra becsült Kiltonom. Mi ketten, ha jól gyanítom, kitűnően forgatjuk a fegyvert. Jobb, ha elkerüljük a párbajt. Nem gondolja? Örömet leteszem a browningomat, ha ön is a coltját...

NEWTON: Rendben van.

EINSTEIN: A kandallórács mögé, a konyakhoz. Ha történetesen betoppannak az ápolók.

NEWTON: Helyes.

Mindketten a kandallórács mögé teszik a revolverüket

EINSTEIN: Áthúzta a számításomat, Kilton. Magát én valóban bolondnak néztem.

NEWTON: Vigasztalódjék: én is magát.

EINSTEIN: És különben sem ment minden simán. Például ma délután Irene nővérrel. Gyanút fogott. S ezzel kimondta a halálos ítéletét. Végtelenül sajnálom.

MÖBIUS: Megértem.

EINSTEIN: Parancs, parancs.

MÖBIUS: Természetesen.

EINSTEIN: Nem tehettem mást.

MÖBIUS: Persze, hogy nem.

EINSTEIN: A küldetésem forgott kockán, titkosszolgálatunk legtitkosabb vállalkozása. Leülünk?

NEWTON: Leülünk. *(Az asztal bal oldalára ül, Einstein jobbra)*

MÖBIUS: Feltehetően, Eisler, maga is arra akar kényszeríteni...

EINSTEIN: Ugyan Möbius.

MÖBIUS: ... rávenni, hogy felkeressem az ön országát.

EINSTEIN: Mi is minden idők legnagyobb fizikusának tartjuk. De most már nagyon izgat a vacsora. Ritkán vacsorázom siralomházban. *(Mer a levesből)*

NEWTON: Még most sincs étvágya, Möbius?

MÖBIUS: De igen. Most, hogy minden kiderült, hirtelen megjött. *(Leül kettőjük közé az asztalhoz, mer a levesből)*

NEWTON: Burgundit, Möbius?

MÖBIUS: Töltsön, kérem.

NEWTON: *(tölt)* Nekilátok ennek a Cordon bleu-nek.

MÖBIUS: Ne zavartassa magát.

NEWTON: Jó étvágyat!

EINSTEIN: Jó étvágyat!

MÖBIUS: Jó étvágyat!

4. jelenet

Esznek. Jobbról bejön a három ápoló, a főápoló kezében jegyzetfüzet

FŐÁPOLÓ: Beutler ápol!

NEWTON: Jelen.
 FŐÁPOLÓ: Ernesti ápoló!
 EINSTEIN: Jelen.
 FŐÁPOLÓ: Möbius ápoló!
 MÖBIUS: Jelen.
 FŐÁPOLÓ: Sievers főápoló, Murillo ápoló, McArthur ápoló. *(Elteszi a jegyzetfüzetet)* Hatósági utasításra bizonyos óvintézkedéseket kell foganatosítanunk. Murillo, a rácsot.

Murillo rácsot húz az ablak elé. A terem egyszeriben börtönnek tetszik

McArthur, lakatold le.

McArthur lelakatolja a rácsot

Van az uraknak valami kívánsága éjszakára? Beutler ápoló?

NEWTON: Nincs.
 FŐÁPOLÓ: Ernesti ápoló?
 EINSTEIN: Nincs.
 FŐÁPOLÓ: Möbius ápoló?
 MÖBIUS: Nincs.
 FŐÁPOLÓ: Uraim, ajánljuk magunkat. Jó éjszakát.

A három ápoló kimegy. Csend

5. jelenet

EINSTEIN: Vadállatok.
 NEWTON: A parkban is lappang még egynéhány kolosszus. Már egy ideje figyelem őket az ablakomból.
 EINSTEIN: *(feláll, megvizsgálja a rácsot)* Jó erős. Biztonsági zárral.
 NEWTON: *(a szobája ajtajához megy, kinyitja, benéz)* Az én ablakom elé is rács került. Mintha odavarázsolták volna. *(Sorra nyitogatja a másik két ajtót is a háttérben)* Eislernél is. Möbiusnál is. *(A jobb oldali ajtóhoz megy)* Bezárták. *(Leül)*
 EINSTEIN: *(ő is leül)* Foglyok vagyunk.
 NEWTON: Logikus. Az ápolónőink miatt.
 EINSTEIN: Most aztán csak akkor menekülünk meg az örültekházából, ha összefogunk.
 MÖBIUS: Én egyáltalán nem akarok elmenekülni.
 EINSTEIN: Möbius...

MÖBIUS: A legcsekélyebb okom sincs rá. Ellenkezőleg. Elégedett vagyok a sorsommal.

Csend

NEWTON: De én nem vagyok vele elégedett. Meglehetősen lényegbevágó körülmény. Nem gondolja? Tisztelet, becsület az ön személyes érzéseinek, de ön zseni, s mint ilyen: közvagyon. A fizika új területeit fedezte fel. De azért mégsem sajátíthatja ki a tudományt. Az a kötelessége, hogy a tudomány kapuját feltárja előttünk is, akik nem vagyunk zsenik. Jöjjön velem, egy éven belül frakkba bújtatjuk, Stockholmba szállítjuk, és átveheti a Nobel-díjat.

MÖBIUS: Az önök titkosszolgálatára igazán önzetlen.

NEWTON: Bevallom, Möbius, őket elsősorban az izgatja, hogy ön állítólag megoldotta a gravitáció problémáját.

MÖBIUS: Stimmel.

Csend

EINSTEIN: Ezt ilyen lelki nyugalommal mondja?

MÖBIUS: Hát hogyan mondjam?

EINSTEIN: Az én titkosszolgálatom azt hitte, hogy ön az elemi részecskék egységes elméletét...

MÖBIUS: Az ön titkosszolgálatát is megnyugtathatom. Rátaláltam az egységes térelméletre.

NEWTON: *(szalvétával törli homlokáról a verítéket)* A világképlet.

EINSTEIN: Nevetséges. Kitűnően megfizetett fizikusok egész hadserege hatalmas állami laboratóriumokban évek óta hasztalanul próbál továbbjutni a fizikában. Ön pedig a bolondokházában egy íróasztalnál mellékesen elintézi. *(Ő is szalvétával törli meg verítékező homlokát)*

NEWTON: És a minden lehetséges felfedezések rendszere, Möbius?

MÖBIUS: Az is megvan. Kíváncsiságból szerkesztettem meg elméleti munkám gyakorlati alátámasztására. De nem játszom meg az ártatlant. Amit az ember egyszer kigondol, annak következményei vannak. Kötelességem volt kikutatni a gravitációs és térelméletem várható hatását. Az eredmény megsemmisítő. Új, elképesztő energiák szabadulnak fel, és olyan technikát tesznek lehetővé, amely minden fantáziát megszégyenít. Amennyiben kutatásom eredménye az emberek birtokába jutna...

EINSTEIN: Ezt aligha lehet elkerülni.

NEWTON: Csak az a kérdés, ki jut először hozzá.

MÖBIUS: *(nevet)* Maga, Kilton, ugye, a saját titkosszolgálatának és a mögötte álló vezérkarnak kívánja ezt a szerencsét?

NEWTON: Miért ne? Visszavezetni minden idők legnagyobb fizikusát a fizikusok közösségébe; ez a cél minden vezérkart szentesít... Engem csak a tudomány szabadsága érdekel, és semmi más. Hogy ki biztosítja ezt a szabadságot, az már nekem egyre megy. Kiszolgálók minden rendszert, amelyik engem békén hagy. Tudom, napirendre került a fizikusok felelőssége. Egyszerre belépett világunkba a rettegés, és egyszeriben erkölcsösek leszünk. Badarság. A mi dolgunk csakis az, hogy elvégezzük az úttörő munkát, a többihez semmi közünk. Hogy aztán az emberiség tud-e járni a neki épített úton, az már az ő gondja, nem a mienk.

EINSTEIN: Elismerem. Úttörő munkát végzünk. Nekem is ez a véleményem. De a felelősséget nem rázhatjuk le magunkról. Hatalmas erőt szolgáltatunk az emberiségnek. Ez jogot ad nekünk arra, hogy feltételeket szabjunk. Hatalmi politikusokká kell felnőnünk, éppen mert fizikusok vagyunk. El kell döntenünk, kinek a javára fordítjuk a tudományunkat, és én már döntöttem. Maga ezzel szemben nyavalyás esztéta, Kilton. Miért nem jön át hozzánk, ha annyira szívén viseli a tudomány szabadságát? Mi sem engedhetjük meg magunknak, már réges-régen, hogy gyámkodjunk a fizikusok felett. Nekünk is eredményekre van szükségünk. A mi politikai rendszerünk is kénytelen a tudomány tenyeréből enni.

NEWTON: Eisler, mindkettőnk rendszere most Möbius tenyeréből kénytelen enni.

EINSTEIN: Ellenkezőleg. Ő lesz kénytelen engedelmeskedni nekünk. Mindketten sakkban tartjuk.

NEWTON: Őt? Talán egymást. Titkosszolgálataink, sajnos, ugyanarra jöttek rá. Ne áltassuk magunkat. Fontoljuk csak meg ezt a képtelen helyzetet, amibe emiatt belekeveredtünk. Ha Möbius magával megy, nem tehetek ellene semmit, mert maga úgylis megakadályozná. Maga meg éppen olyan tehetetlen volna, ha Möbius engem részesítene előnyben. Csakis ő választhat, nem mi.

EINSTEIN: *(ünnepélyesen feláll)* Vegyük elő a fegyvereket.

NEWTON: *(hasonlóképp feláll)* Döntsön a párbaj. *(Előhossa mind a két revolvert a kandallórács mögül, átnyújtja Einsteinnek a fegyverét)*

EINSTEIN: Sajnálom, hogy az ügy véres véget ér. Mégis lőnünk kell. Egy-másra, de az ápolókra mindenképpen. Végso esetben Möbiusra. Meglehet, hogy a világ legfontosabb embere, de a kéziratai még fontosabbak.

MÖBIUS: A kézirateim? Azokat elégettem.

Halotti csend

EINSTEIN: Elégette?

MÖBIUS: *(zavartan)* Az imént. Mielőtt a rendőrség visszajött. A biztonság kedvéért.

NEWTON: *(kétségbeesett kacajra fakad)* Elégette.

EINSTEIN: *(eszeveszetten felordít)* Tizenöt év munkáját!

NEWTON: Meg kell örülni.

EINSTEIN: Hivatalosan már megtörtént.

Zsebre teszik a revolvereket, és megsemmisülten leülnek a pamlagra

EINSTEIN: Ezzel aztán végérvényesen ki vagyunk szolgáltatva önnek, Möbius.

NEWTON: Ezért kellett nekem egy ápolónőt megfojtani, és megtanulni németül.

EINSTEIN: Én meg ezalatt hegedülni tanultam. Tudja maga, milyen kínszenvedés ez egy botfűlű embernek?

MÖBIUS: Miért nem folytatjuk a vacsorát?

NEWTON: Elment az étvágyam.

EINSTEIN: Kár a borjúszeletért.

MÖBIUS: *(feláll)* Mindhárman fizikusok vagyunk. A döntés, amelyre elszánjuk magunkat, fizikusok döntése legyen. Tudományosan kell eljárunk. Nem szabad, hogy a nézeteink befolyásoljanak! Csak logikai következtetések vezessenek. Meg kell találnunk az értelmes megoldást. Semmiféle gondolati tévedést nem engedhetünk meg magunknak, mert a hibás számítás katasztrófához vezethet. A kiindulópont világos. Mindhármunknak azonos cél lebeg a szeme előtt, csak a taktikánk különböző. A cél a fizika előrehaladása. Maga, Kilton, meg akarja őrizni a fizika szabadságát, és elvitatja tőle a felelősséget. Ezzel szemben maga, Eisler, a felelősség nevében a fizikát egy bizonyos ország hatalmi politikájának szolgálatára kötelezi. De mit jelent ez gyakorlatban? Erről kérek fölvilágosítást, hogy dönten tudjak.

NEWTON: A legkiválóbb fizikusok várják. Ideális fizetés és ellátás. Pokoli vidék, de a légkondicionálás kitűnő.

MÖBIUS: És ezek a fizikusok szabadok?

NEWTON: Kedves Möbiusom, ezek a fizikusok hajlandók olyan tudományos kérdések megoldásával foglalkozni, amelyek a honvédelem számára döntőek, így hát meg kell hogy értse...

MÖBIUS: Tehát nem szabadok. *(Einsteinhez fordul)* Josef Eisler, maga hatalmi politikáról beszél. Ehhez hatalom is kell. Rendelkezik vele?

EINSTEIN: Félreértett, Möbius. Az én hatalmi politikám épp abból áll, hogy a hatalomról lemondok egy párt javára.

MÖBIUS: Képes ezt a pártot a saját felelőssége szellemében irányítani, vagy fennáll az a veszély, hogy a párt irányítja magát?

EINSTEIN: De hát ez nevetséges, Möbius. Én legfeljebb csak bizakodhatom abban, hogy a párt követi a tanácsaimat. Többet nem kérhetek. Remény nélkül nincs politikai elkötelezettség.

MÖBIUS: És legalább a maga fizikusai szabadok?

EINSTEIN: Mivel ők is a honvédelemnek...

MÖBIUS: Érdekes. Mindketten más teóriát dicsőítenek, de a valóság, amelyet felkínálnak, ugyanaz: fogság. Akkor már inkább a bolondokháza. Az legalább biztonságot ad, hogy nem használhatnak ki a politikusok.

EINSTEIN: Bizonyos kockázatot végül is vállalni kell.

MÖBIUS: Vannak kockázatok, amelyeket sohasem szabad vállalni: például az emberiség kipusztulását. Hogy a világ a már birtokában levő fegyvereket mire használja, tudjuk; hogy mire használná azokat, amiket én tennék lehetővé, azt könnyű elképzelni. Én ennek a felismerésnek rendeltem alá az életemet. Szegény voltam. Felelőségem volt és három gyermekem. Az egyetemen dicsőség várt rám, az iparban pénz. Mindkét út túlságosan veszedelmes volt. Nyilvánosságra kellett volna hoznom a munkámat, ennek pedig tudományunk katasztrófája és gazdaságunk szerkezetének összeomlása lett volna az eredménye. A felelősség más útra kényszerített. Odahagytam tudományos karrieremet, otthagytam az ipart, és sorsára bíztam a családomat. A csörgősipkát választottam. Kijelentettem, hogy Salamon király megjelent nekem, és tüstént a bolondokházába csuktak.

NEWTON: Ez nem volt megoldás!

MÖBIUS: Az értelem követelte ezt a lépést. Tudományunkban elérkeztünk a minden megismerhető határáig. Ismerünk néhány kézzelfogható szabályt, néhány alapösszefüggést a különben érthetetlen jelenségek között. De nem többet. Mindaz, ami ezen túl van, a létezés hatalmas része, titok maradt. Utunk végére értünk. De az emberiség még nem jutott el ideig. Előreküzdöttük magunkat, ám senki sem követ bennünket; légüres térben lebegünk. Tudományunk iszonyatossá, kutatásunk veszélyessé, az ismereteink pedig halálossá váltak. Nekünk, fizikusoknak, egyetlen lehetőségünk maradt: a kapituláció a valóság előtt. Ez a valóság nem méltó hozzánk. És bennünk falba ütközik. Vissza kell vennünk a tudásunkat, és én vissza is vettem. Nincs más megoldás a számotokra sem.

EINSTEIN: Mit akar ezzel mondani?

MÖBIUS: Itt kell maradnotok velem az örültekházában.

NEWTON: Nekünk?

MÖBIUS: Mindkettőtöknek.

Csend

NEWTON: De hát nem kérheti tőlünk, Möbius, hogy örökre...

MÖBIUS: Van titkos rádióadótok?

EINSTEIN: Na és?

MÖBIUS: Értesítitek a megbízóitokat, hogy tévedtetek. Hogy én valóban őrült vagyok.

EINSTEIN: Akkor életfogytiglan itt csücsülhetünk. Póru! járt kém a kutyának se kell.

MÖBIUS: Egyetlen lehetőségem, hogy rejtve maradjak. Csupán az őrültekházában vagyunk szabadok. Csak az őrültekházában szabad gondolkoznunk. Odakint a szabadságban a gondolataink robbanóanyagok.

NEWTON: De hát végül is nem vagyunk őrültek.

MÖBIUS: Csak gyilkosok.

Dermedten bámulnak rá

NEWTON: Tiltakozom!

EINSTEIN: Ezt nem lett volna szabad mondania, Möbius.

MÖBIUS: Aki öl, az gyilkos, és mi öltünk. Mindegyikünket bizonyos megbízatás vezetett ebbe az intézetbe. Mindegyikünk meghatározott célból ölte meg az ápolónőjét. Ti, hogy a titkos küldetéseket ne veszélyeztessétek, én, mert Monika nővér hitt bennem. Félreismert zseninek tartott. Nem fogta fel, hogy manapság a zseni egyetlen kötelessége félreismertnek maradni. Ölni szörnyű. Én öltem, hogy egy még szörnyűbb öldöklést megelőzzek. Ekkor jöttetek ti. Benneteket eltávolítani nem tudlak, de meggyőzni talán igen. Hogy értelmetlenül gyilkoltunk, azt inkább vállalnátok? Vagy feláldoztuk, vagy megöltük az ápolónőinket. Vagy itt maradunk az őrültekházában, vagy a világ lesz azzá. Vagy kitöröljük magunkat az emberiség emlékezetéből, vagy magát az emberiséget töröljük el.

Csend

6. jelenet

NEWTON: Möbius!

MÖBIUS: Tessék, Kilton.

NEWTON: Ez az intézet. Ezek a szörnyű ápolók. Ez a púpos orvosnő!

MÖBIUS: Nos?

EINSTEIN: Rács mögé zárnak bennünket, mint a vadállatokat!

MÖBIUS: Vadállatok vagyunk. Nem szabadíthatnak rá bennünket az embe-
riségre.

Csend

NEWTON: Csakugyan nincs más kiút?

MÖBIUS: Nincs.

Csend

EINSTEIN: Johann-Wilhelm Möbius, én tisztességes ember vagyok.
Maradok.

Csend

NEWTON: Én is itt maradok. Örökre.

Csend

MÖBIUS: Köszönöm. Azt a kis lehetőséget, ami a világnak még maradt a
menekülésre. (*Felemeli a poharát*) Az ápolónőinkre!

Ünnepélyesen felemelkednek

NEWTON: Emelem poharam Dorothea Moserre.

A MÁSIK KETTŐ: Dorothea nővére!

NEWTON: Dorothea! Fel kellett hogy áldozzalak. Szerelmednek életed volt
az ára. Most szeretnék méltó lenni hozzád.

EINSTEIN: Emelem poharam Irene Straubra.

A MÁSIK KETTŐ: Irene nővére!

EINSTEIN: Irene! Fel kellett hogy áldozzalak. A te dicsőségedre és a te
önfeláldozásodért az értelem nevében akarok cselekedni.

MÖBIUS: Emelem poharam Monika Stettlerre.

A MÁSIK KETTŐ: Monika nővére!

MÖBIUS: Monika! Fel kellett hogy áldozzalak. Szerelmed áldja meg a
szövetséget, amit hárman fizikusok a te nevedben kötöttünk. Adj
erőt nekünk, hogy örült képében hívek maradhassunk tudomá-
nyunk titkához.

Isznak, majd az asztalra teszik a poharaikat

NEWTON: Változzunk vissza ismét bolondokká. Kísértsünk tovább, mint
Newton.

EINSTEIN: Hegedüljünk Kreislert és Beethovent.

MÖBIUS: Jelenjen meg újra Salamon!

NEWTON: Legyünk bolondok, de bölcsek.

EINSTEIN: Fogságban mégis szabadok.

MÖBIUS: Fizikusok, de ártatlanok.

7. jelenet

Egymásra kacsintanak, aztán bemennek szobáikba. A terem kiürül. Jobbról bejön McArthur és Murillo. Mindketten fekete egyenruhát viselnek, sapkát és pisztolyt. Leszedik az asztalt. McArthur jobbra kigurítja az edényeskocsit. Murillo jobbra az ablak elé állítja a kerek asztalt, ráteszi a felfordított székeket, mint takarításkor szokás. Azután Murillo is kimegy jobbra. A szoba ismét üres. Belép jobbról Mathilde von Zahnd doktorkisasszony. Szokás szerint fehér orvosi köpenyben. Sztetoszkóppal. Körülnéz. Végül bejön Sievers; ugyancsak fekete egyenruhában

FŐÁPOLÓ: Parancsára, főnök.

DOKTORKISASSZONY: A képet, Sievers.

McArthur és Murillo hatalmas, súlyos aranykeretes portrét cipelnek be, egy generálist ábrázol. Sievers leakasztja a régi arcképet, és helyébe akasztja az újat

Leonidas von Zahnd generálisnak itt jobb helye van, mint az asszonyoknál. Még mindig nagyszerűen fest az öreg harcos, és most végre ezekkel is büszkélkedhetünk ebben a házban. *(Merőn nézi apja képét)* A titkos tanácsos viszont a női osztályra kerül, a milliomosokhoz. Állítsátok ki egyelőre a folyosóra.

McArthur és Murillo jobbra kiviszi a képet

Megérkezett már Fröben vezérigazgató az embereivel?

FŐÁPOLÓ: A zöld szalonban várnak. Bonthatom a pezsgőt és a kaviárt?

DOKTORKISASSZONY: Nem dőzsölni jött a főnökség, hanem dolgozni. *(Leül a pam-lagra.)* Most pedig, Sievers, hozza be Möbiust.

FŐÁPOLÓ: Parancsára, főnök. *(Odamegy az 1-es szobához, kinyitja az ajtót)* Möbius, kifelé!

MÖBIUS: *(megjelenik. Mint akit álmából vertek fel)* Áhítatos éjszaka! Mélykék és szelíd. A hatalmas király éjszakája. Fehér árnyéka kilép a falból, a szeme világít.

Csend

DOKTORKISASSZONY: Figyeljen rám, Möbius. Az államügyész rendelkezésére csak ápoló jelenlétében beszélhetek önnel.

MÖBIUS: Értem, doktorkisasszony.

DOKTORKISASSZONY: Közölnivalóm a kollégáira is vonatkozik.

McArthur és Murillo visszajött

McArthur, Murillo! Hozzák a másik kettőt is.

McArthur és Murillo kinyitja a 2-es és a 3-as szoba ajtaját

MURILLO és MCARTHUR: Kifelé!

Newton és Einstein kijön. Őket is mintha álmukból verték volna fel

NEWTON: Titokzatos éj. Végtelen és fenséges. A Jupiter és a Saturnus bevillog az ablakrácsan át, s kinyilatkoztatja a mindenség törvényeit.

EINSTEIN: Boldog éj. Vigasztaló és jóságos. A rejtélyek hallgatnak. A kérdések elnémultak. Hegedülni szeretnék mindörökké.

DOKTORKISASSZONY: Alec Jasper Kilton és Josef Eisler, figyeljenek rám!
Mindketten rábámulnak

NEWTON: Maga... tudja?
Mindketten revolvért akarnak rántani, de Murillo és McArthur lefegyverzi őket

DOKTORKISASSZONY: A megbeszélésüket, uraim, lehallgattuk. Már régóta élt bennem a gyanú. McArthur, Murillo! Hozzák be Kilton és Eisler titkos adóját!

FŐÁPOLÓ: Kezet a tarkóra, mind a hárman!
Möbius, Einstein és Newton tarkójukra teszik kezüket. McArthur és Murillo bemegy a 2-es, illetve a 3-as szobába

NEWTON: Mulatságos! *(Nevet, egyedül és kísértetiesen)*

EINSTEIN: Nem tudom, hogy...

NEWTON: Kacagnom kell! *(Újból nevet. Elnémul)*
McArthur és Murillo kihoz egy-egy titkos adót

FŐÁPOLÓ: Kezeket le.
Engedelmeskednek. Csend

DOKTORKISASSZONY: A fényszórót, Sievers!

FŐÁPOLÓ: Oké, főnök. *(Int)*
Kívülről kápráztató, vakító világossággal fényszórók söpörnek végig a fizikusokon. Ugyanekkor Sievers leoltja bent a lámpát

DOKTORKISASSZONY: A villát ápolók veszik körül. A menekülés reménytelen. *(Az ápolókhoz)* Ki innen, mind a hárman!
A három ápoló elhagyja a termet. Kiviszik a fegyvereket és az adókészülékeket. Csend

Csak ti tudjátok meg a titkomat! Egyedül ti az emberiségből.
Mert az, hogy ti tudjátok, semmit sem számít már.

Csend

(Ünnepélyesen) Nekem is megjelent Salamon, az aranykirály.

A három férfi döbbsen rábámul

MÖBIUS: Salamon?

DOKTORKISASSZONY: Esztendőkön át.
Newton halkán nevet

(Tántoríthatatlanul) Először a dolgozószobámban. Egy nyári estén. Kint még sütött a nap, és a parkban harkály kopácsolt, amikor egyszerre csak előröppent az aranykirály. Mint egy hatalmas angyal.

EINSTEIN: Ez megőrült.

DOKTORKISASSZONY: Pillantását rajtam nyugtatta. Ajka beszédre nyílt. Szóra méltatta szolgálóját. Feltámadott halottaiból, újra át akarta venni a hatalmat, amely egykor az övé volt. Felfedte bölcsességét, hogy az ő nevében Möbius uralkodjon a földön.

EINSTEIN: Be kell zárni. Örültekházába való.

DOKTORKISASSZONY: De Möbius elárulta őt. El akarta titkolni az eltitkolhatatlant. Mert ami az ő számára kinyilvánított, nem volt titok. Mert végiggondolható. Minden gondolhatót előbb-utóbb kigondolnak. Most vagy a jövőben. Amit Salamon felfedezett, felfedezheti egyszer más is, ám a tettet nem szabad elvitatni az aranykirálytól, mert ez az eszköze szent világuralmának. És ezért keresett meg engem, méltatlan szolgálóját.

EINSTEIN: *(nyomatékosan)* Maga megbolondult. Hallja? Maga bolond!

DOKTORKISASSZONY: Megparancsolta, hogy döntsem meg Möbiust, és legyek a helytartója. Engedelmeskedtem a parancsának. Orvos voltam, s Möbius a páciensem. Azt tehettem vele, amit akartam. Esztendőkön át rendszeresen elkábítottam, és lefénnyképeztem az aranykirály feljegyzéseit, míg végül az utolsó oldal birtokába jutottam.

NEWTON: Maga bolond! Tisztára megőrült! Hát értse meg végre! *(Halkan)* Mindannyian megőrültünk.

DOKTORKISASSZONY: Óvatosan dolgoztam. Kezdetben csak néhány találmányt értékesítettem, hogy megszerezsem a szükséges tőkét. Azután óriási műveket alapítottam, egyik gyár szülte a másikat, és kiépítettem egy hatalmas trösztöt. Én fogom kiaknázni a minden lehetséges felfedezések rendszerét, uraim.

MÖBIUS: *(nyomatékosan)* Mathilde von Zahnd doktorkisasszony, maga beteg. Salamon nem létezik. Sosem jelent meg nekem.

DOKTORKISASSZONY: Hazudik.

MÖBIUS: Azért találtam ki Salamont, hogy a felfedezéseimet titokban tarthassam.

DOKTORKISASSZONY: Megtagadja őt.

MÖBIUS: Térjen észhez. Lássa már be, hogy maga őrült.

DOKTORKISASSZONY: Éppoly kevésbé, mint maga.

MÖBIUS: Akkor kikiáltom a világba az igazságot. Esztendőkön át kizsákmányolt. Szemérmetlenül. És ráadásul mindezt a szegény feleségemmel fizettette.

DOKTORKISASSZONY: Maga tehetetlen, Möbius. Ha egyáltalán kihallatszana a szava a világba, akkor se hinné el senki. A nyilvánosság szemében maga csupán közveszélyes örült. Egy gyilkosság bizonyítja.

Mind a hárman sejtik az igazat

MÖBIUS: Monika?

EINSTEIN: Irene?

NEWTON: Dorothea?

DOKTORKISASSZONY: Én csak az alkalmat használtam fel. Salamon tudását biztonságba kellett helyezni, és az árulástokat megtorolni. Ártalmatlanná kellett, hogy tegyelek benneteket. A gyilkosságaitok révén. Rátok uszítottam a három ápolónőt. A tetteiteket előre kiszámítottam. Megbízhatók voltatok, mint az automaták, és úgy öltetek, mint a hóhérok.

Möbius rá akarja vetni magát. Einstein visszatartja

Értelmetlen rám támadnia, Möbius. Mint ahogy értelmetlen volt elégetni a kéziratokat, amelyeket már megszereztem.

Möbius elfordul

Már nem egy elmeegógyintézet falai fognak körül benneteket. Ez a ház a trösztöm kincseskamrája. Három fizikust tart fogva. Rajtam kívül egyedül ők ismerik az igazságot. Őrzőitek nem betegápolók: Sievers üzemi rendőrségem feje. A saját börtönötkbe menekültetek. Salamon eddig általatok gondolkodott, általatok cselekedett, most megsemmisít benneteket: általam.

Csend

De én vállalom az ő hatalmát. Nem félek. Az intézetem zsúfolásig megtelt örült rokonaimmal: teleaggatva ékszerekkel és rendjelekkel. Én vagyok a családom utolsó normális tagja. A vég. Meddő vagyok. Csak a felebaráti szeretetre vagyok alkalmas. De jött Salamon, és megkönyörült rajtam. Ő, akinek ezer asszonya van, engem választott. Hatalmasabb leszek hát, mint az őseim. A trösztöm uralkodni fog. Országokat hódít meg, és földrészeket igaz le. Kizsákmányolja a naprendszert, és eljut az Androméda-ködbe. A számításokat megkezdjük. Nem a világ javára, hanem az öreg, púpos vénkisasszony hasznára. *(Megráz egy kis csengőt)*

Jobbról bejön a főápoló

FŐÁPOLÓ: Parancs, főnök.

DOKTORKISASSZONY: Menjünk, Sievers. Az igazgatósági tanács vár. A világvállalat megindult, a termelés megkezdődik. *(Kimegy jobbra a főápolóval)*

A három fizikus magára marad. Csend. Minden lapjukat kijátszották. Hallgatnak

NEWTON: Elvégeztetett. *(Leül a pamlagra)*

EINSTEIN: A világ egy örült elmeorvos karmaiba jutott. *(Leül Newton mellé)*

MÖBIUS: Amit egyszer kigondoltak, azt nem lehet visszavonni. *(Leül a karosszékre, a pamlagtól balra)*

Hallgatnak. Maguk elé merednek. Majd egész nyugodtan, mintha mi sem lenne természetesebb, sorra bemutatkoznak a közönségnek

NEWTON: Newton vagyok. Sir Isaac Newton, 1643. január 4-én születtem Woolsthorpe-ban, Grantham mellett. A Királyi Társaság elnöke vagyok. De azért maradjon mindenki ülve. Főművem: A természettudomány matematikai alapjai. Jelmondatom: Hypotheses non fingo. A kísérleti optikában, az elméleti mechanikában és a magasabb matematikában sem jelentéktelen a munkám, a nehézkedés kérdését még nem tudtam végleg megoldani. Teológiai könyveket is írtam. Jegyzeteket Dániel próféta könyvéhez és a Jelenések könyvéhez. Newton vagyok. Sir Isaac Newton. A Királyi Társaság elnöke. *(Feláll, és a szobájába megy)*

EINSTEIN: Einstein vagyok. Albert Einstein professzor. 1879. március 14-én születtem, Ulmban. 1902-ben a svájci Találmányi Hivatal szakértője lettem. Ott állítottam fel speciális relativitáselméletemet, amely megváltoztatta a fizikát. Beválasztottak a porosz Tudományos Akadémiába. Később emigráltam. Mert zsidó vagyok. Tőlem származik az $E=mc^2$ képlet, az anyag energiává alakulásának kulcsa. Szeretem az embereket, és szeretem a hegedűmet, de az én tanácsomra szerkesztették meg az atombombát. Einstein vagyok. Albert Einstein professzor. 1879. március 14-én születtem, Ulmban. *(Feláll, és bemegy a szobájába. Megszólal a hegedűje. Kreisler. Szerelmi bánat)*

MÖBIUS: Salamon vagyok. A szegény Salamon király. Egykor mérhetetlenül gazdag voltam, bölcs és istenfélő. Hatalmam előtt reszkettek a hatalmasok. A béke és az igazság fejedelme voltam. De bölcsességem elpusztította bennem az istenfélelmet, amikor nem féltem már az Istent, bölcsességem elpusztította gazdagságomat is. Most már halottak a városok, amelyeken uralkodtam, néptelen a birodalmam, melyet rám bízta egykor; kéken fénylő sivatag csupán, és valahol egy kicsi, sárga, névtelen csillag körül kering céltalanul, mindörökké, a radioaktív föld. Salamon vagyok. Salamon vagyok. A szegény Salamon király. *(Bemegy a szobájába)*

Üres a szalon. Már csak Einstein hegedűje hallik

21 PONT A FIZIKUSOKHOZ

- 1 A kiindulópontom sohasem holmi tétel, hanem egy történet.
- 2 A kiindulópontként szolgáló történetet következetesen végig kell gondolnunk.
- 3 Egy történetet akkor gondolunk végig következetesen, ha lehetőségei közül a legrosszabb következik be.
- 4 Ez a lehetőség szerinti legrosszabb fordulat sohasem látható előre. Véletlenül következik be.
- 5 A drámaíró művészete nem más, mint hogy ezt a véletlent a lehető leghatásosabban juttassa érvényre a cselekményben.
- 6 A drámai cselekmény megtestesítői: emberek.
- 7 A drámai cselekmény véletlene nem más: ki, mikor, hol, kivel találkozik.
- 8 Minél tervszerűbben cselekszenek az emberek, annál nagyobb erővel ütköznek a véletlenbe.
- 9 A tervszerűen cselekvő emberek meghatározott célra törnek. A véletlen akkor sújtja le őket a legnagyobb csapással, ha e véletlen következtében éppen a céljuk ellentétéhez érnek el: ahhoz, amitől rettegetek, ahhoz, amit el akartak kerülni (pl. Oidipusz).
- 10 Az ilyen történet, bár groteszk, mégsem abszurd (azaz nem ésszerűtlen).
- 11 Hanem paradox.
- 12 A drámaíró éppúgy nem kerülheti el a paradoxont, mint a filozófus.
- 13 A fizikus éppúgy nem kerülheti el a paradoxont, mint a filozófus.
- 14 Egy fizikusokról szóló dráma természetszerűleg paradox.
- 15 A dráma a fizika tartalmi kérdéseiről nem szólhat, csupán a hatásáról.
- 16 A fizika tartalmi kérdése a fizikusok ügye. A fizika hatása: mindnyájunk ügye.
- 17 Közös ügyeinket csak együttesen oldhatjuk meg.
- 18 A közös ügyek egyéni megoldására minden kísérlet hiábavaló.
- 19 A paradoxonban a valóság tükröződik.
- 20 Aki elutasítja a paradoxont, kiszolgáltatja magát a valóságnak.
- 21 A dramaturgia elhitetheti a nézővel, hogy kiszolgáltatja magát a valóságnak, de arra nem kényszerítheti, hogy helytálljon a valósággal szemben, vagy azt meg is változtassa.